

Dopady zadlužování na současnou populaci

Lucie Elísková

Bakalářská práce
2016

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Elísková**
Osobní číslo: **H138020**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Dopady zadlužování na současnou populaci**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- příčiny zadlužování;
- dopady zadlužování;
- zadlužení dle pohlaví, věku, vzdělání, kraje;
- úvěrové smlouvy, předváděcí akce.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BĚHOUNEK, P. Úvěry a půjčky. Ostrava: Sagit, 134 s., 2000.

DUPAL, L. Podepsat můžeš, přečíst musíš! : (umíme si půjčit peníze?). Praha: Sdružení českých spotřebitelů, 32 s., 2008.

DUPAL, L. Odpovědné půjčování – Jak nepadnout do dluhové pasti. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, 6 s., 2012.

ONDŘEJ, J. Zadlužení – fenomén současnosti. Praha: Soukromá vysoká škola ekonomických studií, 270 s., 2012.

Občanský soudní řád. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009.

www.czso.cz

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.**
Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce: **4. prosince 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

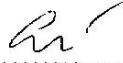
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 21. 2. 2016

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou zadlužování současné populace. Zadlužování je v současné době velice závažný sociální problém, který má negativní dopad na člověka. V teoretické části budou uvedeny nejčastější příčiny, dopady a možnosti řešení zadlužení. Budou zde popsány některé druhy úvěrových smluv a úvěrových společností. Poslední část bude věnována rizikovým skupinám pro zadlužování. V praktické části budou zpracovány a vyhodnoceny výsledky dotazníku.

Klíčová slova: zadlužování, úvěrová smlouva, dlužník, věřitel, banka, finanční prostředky.

ABSTRACT

This thesis deals with the issue of debt, the current population. Currently, indebtedness is a very serious social problem, which has a negative impact on humans. The most frequent causes, impacts and possible solutions of the indebtedness will be stated in the theoretical part. Some types of credit agreements and loan companies will be also described in this part. The last part of this thesis will deals with hazardous groups endangered by indebtedness. In the practical part results of the survey will be compiled and evaluated.

Keywords: indebtedness, credit agreement, debtor, creditor, bank, funds.

Ráda bych poděkovala doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc. za cenné a odborné připomínky a rady při psaní této práce a jeho vstřícnost a podporu při konzultacích.

Zároveň chci poděkovat svému příteli Mgr. Michalu Navrátilovi, své rodině a přátelům za podporu, toleranci a trpělivost po dobu mého studia a zpracování bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Dopady zadlužování na současnou populaci“ zpracovala samostatně, s použitím zdrojů uvedených v seznamu literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně dne 21.4.2016

Lucie Elísková

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ZADLUŽOVÁNÍ SOUČASNÉ POPULACE	11
1.1 ZADLUŽOVÁNÍ OBECNĚ	11
1.2 PŘÍČINY ZADLUŽOVÁNÍ	14
1.3 DOPADY ZADLUŽENÍ	16
1.4 MOŽNOSTI ŘEŠENÍ ZADLUŽENÍ	20
2 ÚVĚROVÉ SMLOUVY	24
2.1 VYBRANÉ DRUHY ÚVĚROVÝCH SMLUV	24
2.2 PŘEDVÁDĚCÍ AKCE	28
3 ÚVĚROVÉ SPOLEČNOSTI	32
3.1 BANKOVNÍ INSTITUCE	32
3.2 NEBANKOVNÍ SPOLEČNOSTI	34
4 RIZIKOVÉ SKUPINY PRO ZADLUŽOVÁNÍ	37
4.1 NEZAMĚSTNANÍ	37
4.2 MATKY SAMOŽIVITELKY	39
4.3 SENIOŘI	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
5 SOCIOLOGICKÝ VÝZKUM	44
5.1 METODA A TECHNIKA VÝZKUMU, HYPOTÉZY	44
5.2 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	45
5.3 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	60
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	68
SEZNAM TABULEK	69
SEZNAM GRAFŮ	70
SEZNAM PŘÍLOH	71

ÚVOD

Dopady zadlužování na současnou populaci, jakožto téma mé bakalářské práce jsem si zvolila z důvodu, že již více než 5 let pracuji v úvěrové společnosti a tudíž je mi problematika zadlužování docela blízká. V zadlužování, které je v nynější době velice diskutovaným tématem v nejrůznějších druzích médií, shledávám velice závažný problém současné populace, zejména z důvodu jeho negativních dopadů na život člověka.

Ve svém zaměstnání se nejvíce setkávám se spotřebitelskými úvěry, kterými se budu zabývat v kapitole druhé, jejímž obsahem budou také leasingové smlouvy a hypotéky. V posledních letech počet hypoték stále stoupá, možná díky výhodné úrokové sazbě nebo narůstající touze převážně mladých lidí po vlastním bydlení.

Spotřebitelské úvěry jsou dle mého názoru v poslední době jedním z nejrozšířenějších druhů úvěrů. Z osobní zkušenosti mohu říci, že jejich největší nárůst je vždy v období Vánoc a letních prázdnin. Myslím si, že mnohdy lidé uzavírají úvěry na zbytečnosti, které k životu nutně nepotřebují, jako například nejnovější druh kávovaru, permanentky na hokejové zápasy a podobně. Na druhé straně, pokud se člověku například porouchá lednice nebo pračka a jeho finanční situace mu nedovoluje zaplatit celou částku za pořízení nového spotřebiče, věřím, že uzavření úvěrové smlouvy zde má svůj smysl.

Důležitým aspektem ovlivňujícím zadlužování je také vhodný výběr bankovní či nebankovní společnosti, jakožto věřitele, u kterého se klient rozhodne smlouvu uzavřít. Zjednodušeně by se dalo říci, že je nejvhodnější volit veřejně známější a ověřené společnosti, u kterých je určitá naděje, že v případě potíží se splácením vyjdou klientovi vstříc. Pomoci klientovi mohou například ve formě snížení či odložení splátek, což alespoň v určité míře usnadní jeho současnou situaci a zabrání tak dalšímu případnému zhoršení situace. Bohužel takového jednání se málokdy dočkáme u méně známých, neověřených společností, které v případě neuhrazení splátky vystaví klientovi upomínku s vysokým penále, což klientovi určitě jeho situaci neusnadní a spíše naopak jej dostanou ještě do větších problémů.

Cílem bakalářské práce bude zjistit a popsat důvody uzavření smlouvy a dopady nesplácení závazků na současnou populaci.

Teoretická část bude zaměřena na popis problému zadlužování, dále na vybrané druhy úvěrových smluv a úvěrových společností a v poslední kapitole na rizikové skupiny ohrožené zadlužením.

V praktické části budou zpracovány výsledky z kvantitativního výzkumu zadluženosti současné populace. K výzkumu bude využito metody dotazníku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZADLUŽOVÁNÍ SOUČASNÉ POPULACE

Zadlužování, jakožto jeden z největších sociálních problémů, můžeme nazývat jakýmsi fenoménem současné společnosti. Dalo by se říci, že neexistuje domácnost, ve které by neměli jejich dům nebo byt zatížený hypotékou nebo například auto na leasing.

V této kapitole, která je rozdělena na tři podkapitoly, bude popsána problematika zadlužování. V první podkapitole se zaměřím na přiblížení pojmu zadlužování, budou zde uvedeny například i konkrétní číselné údaje vypovídající o zadlužení současné populace nebo také návod jak postupovat před uzavřením smlouvy, aby byla smlouva pro nás co nejbezpečnější, a co nejvíce jsme snížili riziko případných problémů se splácením a následným vymáháním dluhu. Ve druhé podkapitole budou popsány příčiny zadlužování a rady či návody, jak takovému zadlužování předcházet. Ve třetí podkapitole budou popsány vybrané příklady dopadů zadlužování na člověka. A obsahem čtvrté podkapitoly budou možnosti, jak takové zadlužení řešit.

1.1 Zadlužování obecně

Dluhy se stávají běžnou součástí života lidí, kteří nepovažují dluh za nic špatného. Zároveň také narůstá touha po vlastním bydlení a po zvýšení životní úrovně, což celé dohromady souvisí s nárůstem zadlužení českých domácností za poslední desetiletí.¹

V rozhovoru pro Hypoindex JUDr. Ondřej Načeradský uvádí: „*Dříve platilo, že když člověk něco chce, měl by si na to ušetřit, dnes se však pod vlivem reklamy a zaměření na okamžitou spotřebu posouvá tato norma u řady lidí k tomu, že když něco chtějí, tak si na to mají jít někam půjčit.*“²

Do oficiálních statistických údajů o celkovém zadlužení českých domácností nelze zahrnout výši výpůjček od subjektů, které nemají žádné oprávnění či registraci. Dále sem nelze zahrnout výši výpůjček od rodiny, kolegů a přátel, protože tyto údaje nejsou uvedeny

¹ ONDŘEJ, J. *Zadlužení - fenomén současnosti*. Praha: Soukromá vysoká škola ekonomických studií, 2012, s. 15.

² Hypoindex: Načeradský: „*Dlužníci musí přestat věřit na zázraky a začít splácet*“ [online] [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.hypoindex.cz/naceradsky-dluznici-musi-prestat-verit-na-zazraky-a-zacit-splacet/>

v žádné oficiální statistice. Proto následující tabulka obsahuje pouze úvěry od bankovních a nebankovních finančních institucí, které jsou registrovány.³

Tabulka 1- Celkové zadlužení domácností v ČR 2009–2015 (v mil. Kč)

Období	Úvěry na spotřebu	Úvěry na bydlení	Ostatní úvěry	Součet
31. 12. 2015	260.942,5	977.772,9	150.542,0	1.389.257,4
31. 12. 2014	263.572,6	906.112,9	145.545,3	1.315.230,8
31. 12. 2013	264.125,8	870.036,2	147.270,0	1.281.432,0
31. 12. 2012	266.063,4	831.540,7	143.743,5	1.241.347,6
31. 12. 2011	267.763,7	788.062,8	144.430,4	1.200.256,9
31. 12. 2010	265.616,6	738.386,2	132.158,3	1.136.161,1
31. 12. 2009	297.315,3	691.697,5	119.491,2	1.108.504,0

Zdroj hodnot: Česká národní banka⁴, výběr z tabulky

Před samotným rozhodnutím pro uzavření úvěrové smlouvy je namístě si položit několik otázek, první z nich je, zda tento úvěr opravdu nutně potřebuji. V oblasti spotřebitelských úvěrů je smlouva mnohdy uzavřena jen na základě lákavé a klamavé reklamy, kdy člověk ve skutečnosti dané zboží prakticky vůbec nepotřebuje. „*Obchodní praktika se považuje za klamavou, pokud obsahuje věcně nesprávnou informaci a je tedy nepravdivá, což vede nebo může vést spotřebitele k rozhodnutí ohledně koupě, které by jinak neučinil.*“⁵ Mnoho takových úvěrů je navíc sepsáno na dobu delší, než je životnost samotného zboží, což je dle mého názoru velice neracionální jednání.

Druhou důležitou otázkou je, zda je můj příjem dostačující, a zda úvěr příliš nezatíží rozpočet domácnosti. Je potřeba počítat i s případnými nenadálými událostmi jako je ztráta zaměstnání nebo dlouhodobá pracovní neschopnost. Pro tyto případy je dobré úvěr pojistit, avšak ne vždy je pojištění možno uzavřít. Může se stát, že klient nevyhovuje interním

³ ONDŘEJ, J. *Zadlužení - fenomén současnosti*. Praha: Soukromá vysoká škola ekonomických studií, 2012, s. 17.

⁴ Celkové zadlužení domácností | ČNB [online] [cit. 2016-02-25].

Dostupné z:

http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=200512&p_do=201512&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

⁵ Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele [online] [cit. 2016-02-26].

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-634>

kritériím pro uzavření pojištění a tudíž nemůže svůj úvěr pojistit, nebo nemají klienti o pojištění zájem.

Další důležitá otázka se týká výběru věřitele. Nejčastěji se lidé obrazejí na banku, u které mají sjednaný bankovní účet. Druhou možností jsou nebankovní společnosti. Je vhodné volit solidní, známé společnosti, které na trhu působí již dlouhodobě a informace o nich jsou veřejně přístupné. O solidnosti společnosti může vypovídat také skutečnost, zda vám vyjdou vstříc při zodpovídání vašich dotazů a ochotně zapůjčí úvěrovou smlouvu na domácí prostudování. Další výhodou je, pokud má daná společnost vlastní internetové stránky a několik set tisíc zákazníků.

Není příliš bezpečné volit neznámé společnosti, které inzerují pouze v letácích či novinách. Takové společnosti bývají často nazývány lichvářské a to z důvodu vysokých úroků, nekalých praktik a také díky nepříliš vstřícným jednáním ze strany společnosti v případě potíží se splácením.⁶ Nekalou praktikou se rozumí taková praktika, která „*je v rozporu s požadavky odborné péče a podstatně narušuje nebo je způsobilá podstatně narušit ekonomické chování spotřebitele, kterému je určena, nebo který je jejím působení vystaven, ve vztahu k výrobku nebo službě.*“⁷

Spotřebitel by nikdy neměl smlouvu podepisovat v časové tísní a bez důkladného přečtení celé úvěrové smlouvy včetně úvěrových podmínek. Nejvhodnější řešení je si smlouvu odnést domů a prokonzultovat ji s rodinou či vyhledat právní pomoc. Každá smlouva by měla obsahovat tyto nejdůležitější informace, jako jsou výše splátek a doba splácení, výše úrokové míry a roční procentní sazba nákladů a další jiné poplatky nebo náklady.⁸ Úrokovou mírou se rozumí procentní vyjádření úroku, což znamená, kolik procent z jistiny zaplatí navíc dlužník věřiteli, jako úplatu za zapůjčené finanční prostředky.⁹ Roční procentní sazba nákladů (dále jen „RPSN“) má větší vypovídací hodnotu než úroková míra, neboť v sobě zahrnuje i ostatní poplatky, které souvisí se smlouvou, jako například

⁶ DUPAL, L. *Odpovědné půjčování - Jak nespádnout do dluhové pasti*. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, 2012, s. 1–4.

⁷ Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele [online] [cit. 2016-02-26].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-634>

⁸ DUPAL, L., SCHLÖSSBERGER, O., TOMAN, P. *Podepsat můžeš, přečíst musíš! : (umíme si půjčit peníze?)*. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, 2008, s. 29.

⁹ REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 2012, s. 44.

poplatek za vedení účtu nebo za pojištění. Dle RPSN tak spotřebitel může lépe vyhodnotit výhodnost nebo nevýhodnost poskytovaného úvěru.¹⁰

1.2 Příčiny zadlužování

Nejčastější příčinou zadlužování bývá snaha o zvýšení životní úrovně a sociálního statutu. Pořízením nejnovějšího mobilního telefonu nebo zaplacením nejdražší exotické dovolené tak lidé dokazují okolí, že na to mají. Avšak pořízení takovýchto věcí je schopen málokdo uhradit hotově najednou, proto tito lidé častěji využívají možnosti hotovostního nebo spotřebitelského úvěru, kde většinou nebývá úroková sazba nikterak nízká a tudíž i tato zdánlivě malá půjčka může výrazně zatížit rodinný rozpočet.

Proto bývá vhodnějším řešením si na tyto věci odkládat peníze na spořicí účet, což ale bohužel činí málokdo, protože nechtějí s pořízením vytoužené věci čekat než si na ni našetří. V těchto případech je vhodné naučit se takzvané finanční disciplíně, která spočívá v soupisu majetku a zřízení domácího účetnictví. Majetek lze rozdělit do dvou základních skupin, a to na hmotný a nehmotný. Na základě hodnoty majetku můžeme lépe uvažovat o tom, jak hospodařit.

Ve finanční disciplíně bývá taktéž důležitý přehled příjmů a výdajů. Provedení všech těchto kroků by mělo zabránit pokušení pořídit si cokoliv, co vám udělá radost jen na pár okamžiků, nebo se zadlužit u banky, kterou jako první náhodně potkáte cestou z práce.¹¹

Dalším vhodným krokem pro snížení rizika zadlužení je omezení výdajů a vytváření a udržování finanční rezervy. Co se týče omezení výdajů, je samozřejmé, že toto provedení není ve všech případech tak úplně možné, ale zdaleka ne nereálné. Je nutno uvážit v jaké oblasti omezení výdajů provedeme, základní pomůckou je rozdělení věci na zbytné a nezbytné. Zbytnou věc nebo službu můžeme nahradit jinou, vhodnější nebo levnější. Mezi zbytné věci, které lze pořídit za výrazně nižší ceny nebo je zcela vynechat a díky tomu ušetřit měsíčně i několik tisíc korun, můžeme zařadit kávu, víno nebo cigarety. Nevhodným řešením, zejména z důvodu, že se jedná o věc nezbytnou, může být například jízda „načerno“, která se v případě kontroly ze strany dopravního podniku může naopak pořádně prodražit.

¹⁰ SMRČKA, L. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 524.

¹¹ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 25.

Vytvoření a udržování finanční rezervy, která by měla být běžnou záležitostí osobních nebo rodinných financí, může být pro spoustu lidí velice obtížné, zejména pro ty, kdo nemají dostatečně velký rozdíl mezi příjmy a výdaji. Výše úspory je čistě individuální a odvíjí se jak od příjmů a výdajů, tak od aktuální životní situace. Svobodná, zaměstnaná osoba, žijící u rodičů bude mít zcela jinou výši úspory než rodina s malým dítětem, žijící ve vlastním bytě, kdy jeden z rodičů je na rodičovské dovolené. V prvním případě je vhodné držet finanční rezervu ve výši alespoň tří měsíčních výdajů. Ve druhém případě je potřeba držet finanční rezervu o poznání vyšší a to ve výši šestinásobku až dvanásobku měsíčních výdajů. Hlavním cílem finanční rezervy je mít vždy v záloze dostatek peněz, se kterými můžeme zaplatit případné nepředvídatelné výdaje domácnosti. Nejčastěji bývá využívána v případech poruchy spotřebiče nebo auta. Poté už záleží na vlastním uvážení, zda rezervu využijeme na opravu nebo pořízení věci nové.¹²

Možným řešením, jak předejít problémům se zadlužením je „*umění správně se zadlužit*“, které spočívá v několika krocích. Pokud to není nezbytně nutné, nezastavujte vlastní nemovitost, čemuž se bohužel nevyhnete například u hypotečních úvěrů. Neručte každému, kdo vás o to požádá, protože je zde velké riziko, že na vás spadne tíha jeho závazku. Nepůjčujte peníze rodinným příslušníkům nebo přátelům, u kterých nemáte jistotu, že vám dle dohodnutých podmínek peníze vrátí. Avšak ani u důvěryhodných a zodpovědných osob nemůžete mít nikdy stoprocentní jistotu, že své peníze ještě někdy uvidíte.

V případě, že vám banka žádost o úvěr zamítne, nepůjčujte si peníze od lichvářů, ani neuzavírejte půjčky bez registru. Banky totiž každého klienta ověřují v registru dlužníků, a pokud nejsou přesvědčeny, že jim peníze včas a v požadované výši vrátíte, raději vám nepůjčí. Což už samo o sobě je pro vás varovným signálem, který znamená, že vaše platební morálka nebude zřejmě zcela v pořádku a proto byste se neměli pokoušet uzavírat půjčku bez registru, jelikož je zde velké riziko, že vás v nejbližší době postihnou problémy se splácením.

Posledním velkým úskalím je trend nebankovních společností poskytovat úvěry i osobám na mateřské či rodičovské dovolené nebo studentům. V těchto životních situacích není

¹² JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 31-37.

příliš rozumné půjčku uzavírat. Příčinou zadlužení často bývá i nulová finanční gramotnost, kdy si klienti nedokáží spočítat úrok a ani délku splácení.¹³

Je potřeba odlišit klienty, kteří uzavírají stále nové a nové smlouvy, ačkoliv ví, že nebudou nikdy schopni splnit svůj závazek. A dále musíme odlišit klienty, kteří podepíší smlouvu, ale během splácení je postihne nějaká nenadálá událost, která jim znemožní splácení splátek. Může jít například již o výše zmíněnou ztrátu zaměstnání či dlouhodobou pracovní neschopnost. V takových případech se klienti dostávají do nepříjemné situace, která může vést k takzvané dluhové spirále, ze které se pak velice obtížně hledá východisko.

1.3 Dopady zadlužení

Dle mého názoru jsou dopady zadlužení vždy negativní, neboť se už samo o sobě jedná o negativní jev. Důsledky zadlužení mohou dolehnout i na celou rodinu, blízké přátele dlužníka či dokonce na celou společnost. Některé dopady zadlužení mohou být zároveň i jeho příčinou, například rozvod nebo různé patologické závislosti. Dopady zadlužení můžeme rozdělit do tří základních skupin a to na dopady sociální, psychické a ekonomické, a právě těmito jednotlivými skupinami dopadů se budu zabývat v této podkapitole.

1. Sociální dopady

Do této skupiny řadíme kromě nízké životní úrovně, rozvodu či jiných sociálních dopadů zejména kriminalitu a bezdomovectví. Bližší pozornost bych ráda věnovala posledním dvěma jmenovaným pojmům.

Kriminalita

V případě kriminality lze z hlediska zadluženosti hovořit zejména o kriminalitě majetkové, kterou lze charakterizovat jako útok proti cizímu majetku a která v České republice představuje přibližně dvě třetiny registrované kriminality. Majetkovou trestnou činnost páchají především osoby ze sociálně slabých vrstev, které žijí v chudobných podmínkách. Jedná se především o krádeže, loupeže, zpronevěry a podvodná jednání. Do kategorie majetkové kriminality, kterou můžeme nazývat také kriminalitou z nouze, spadají kromě

¹³ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 131-134.

trestné činnosti i přestupky, které jsou páčány v mnohem větší míře než trestná činnost. K přestupkům dochází zejména z důvodu špatné finanční situace.¹⁴

Bezdomovectví

V krajním případě může zadluženost vyústit až v bezdomovectví, které je nejvíce patrné ve velkých městech. Pojem bezdomovectví se v naší zemi začal prakticky používat až po roce 1989, do té doby byl tento problém utajován a ze strany státu nebyl nijak řešen. Bezdomovectví nejčastěji předchází ztráta zaměstnání, nebo nesplácení dluhů, tudíž se bezdomovcem může stát prakticky kdokoliv bez ohledu na vzdělání nebo společenské postavení. Většina osob bez domova je v produktivním věku, neboť řada bezdomovců umírá předčasně. Rozlišujeme tři typy bezdomovectví:

- **zjevné:** řadíme sem osoby, které žijí mimo hranice sociálních norem a návyků, jsou charakteristické zápachem a špinavým oděvem a žijí na ulicích, nádražích či v parcích;
- **skryté:** tyto osoby není možné poznat na první pohled, neboť většinou dbají o svůj vzhled a ošacení, žijí převážně v opuštěných objektech nebo garážích a v zimním období vyhledávají pomoc v azylových domech;
- **potenciální:** tyto osoby většinou bydlí v domech určených k demolici nebo v podnájmech s pochybnou nájemní smlouvou, tudíž se stávají potenciálními bezdomovci, protože se mohou ze dne na den ocitnout na ulici.¹⁵

2. Psychické dopady

Zadlužování, jakožto náročná životní situace, má značný vliv na psychickou stránku člověka. Každý jedinec může psychickou zátěž snášet jinak, od deprivací, frustrací až k různým druhům závislosti a v extrémních případech může vést až k sebevraždě. Zde bych se opět ráda věnovala dvěma posledním jmenovaným pojmům.

Závislost

Závislostí je chronické recidivující onemocnění, při kterém jedinec pociťuje nevladatelné nutkání neustálé přítomnosti objektu závislosti, či jeho opakované užívání. V případě

¹⁴ ŠTABLOVÁ, R. *Kriminologie*. Studijní texty. Praha, 2008, s. 36-37.

¹⁵ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: TRITON, 2008, s. 9-17.

neuspokojení nutkání jedinec pociťuje fyzické nebo duševní obtíže vyvolané absencí látky nebo jiného podnětu. Při opakovaném užití látky či činnosti, která jedince nadměrně uspokojuje, vzniká závislost, která jako taková přináší únik. Závislý si tedy něco nahrazuje, před něčím utíká.

Z hlediska zadluženosti je nejčastější závislost na alkoholu, drogách, či herních automatech. Časté jsou kombinace různých závislostí, velmi častá je kombinace závislosti na alkoholu a hráčské závislosti.

- **závislost na alkoholu:** jinými slovy též alkoholismus, patří mezi nejzávažnější a nejrozšířenější formy závislosti, možná i z důvodu, že Česká republika patří mezi státy s nejvyšší spotřebou alkoholu. Pro vývoj závislosti je typické postupné zvyšování tolerance vůči alkoholu, ztráta kontroly užívání alkoholu a zanedbávání jiných zájmů a povinností. Abstinenční příznaky se projevují bolestnými úzkostmi, třesem, křečmi a halucinacemi;¹⁶
- **závislost na drogách:** jinými slovy též toxikomanie, je abnormální až patologický stav vyvolaný častým užíváním drogy, což může způsobit somatickou závislost a při předávkování mohou být ohroženy životní funkce. Drogy neboli návykové látky dělíme na látky budivé (např. kokain, kofein), tlumivé (alkohol, opium, heroin) a látky halucinogenní (marihuana, hašiš, extáze);¹⁷
- **závislost na herních automatech:** jinými slovy též patologické hráčství či gamblerství. Patologický hráč je stále víc a víc zaměstnaný hrou a neustále zvyšuje velikost sázky, poté dochází ke ztrátě kontroly nad hrou a k narušení sociálních vztahů. Závislost na herních automatech má 3 fáze. První z nich je fáze výher, kdy hráč hraje pouze občas, výhry převažují nad prohrami, ale poté dochází ke zvyšování sázek a častějšímu hraní. Druhá je fáze prohrávání, kdy hráč myslí hlavně na hraní a nedokáže přestat hrát, půjčuje si peníze, skrývá hru. Poslední fází je fáze zoufalství, kdy hráč stále více prohrává, má výčitky svědomí, páchá trestnou činnost a provází jej myšlenky na sebevraždu, čímž se dostáváme ke druhému pojmu z psychologických dopadů.¹⁸

¹⁶ TKÁČ, J. *Adiktologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 57.

¹⁷ TKÁČ, J. *Adiktologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 12.

¹⁸ PRUNNER, P. *Psychologie gamblerství aneb Sázka na štěstí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 35.

Sebevražda

V nejkrajnějších případech může zadlužování vést až k sebevraždě, kterou si jakožto možnou variantu úniku před finančními problémy volí spíše duševně nemocní lidé, kteří se ocitají ve stavu zoufalství a beznaděje. Obecně sebevraždu volí z velké většiny muži, kteří v letech 2010–2014 představovali průměrně 82,6 % z celkového počtu 7799 sebevražd. Nakolik byla důvodem sebevraždy zadluženost, se můžeme jen domnívat. Nejčastějším způsobem sebevraždy je smrt oběšením, kterou v letech 2010–2014 volilo 64 % mužů a 42 % žen. Ve stejném období byla sebevraždnost u mužů nejvyšší ve věku 50–54 let a u žen ve věku 45–49 a 50–54 let.¹⁹

3. Ekonomické dopady

Vysoká míra zadlužování může vést k chudobě, která může vyústit až v exekuci či osobní bankrot.

Chudoba

Chudoba je sociálně ekonomický stav, kdy jedinec nedisponuje zdroji nebo majetkem, který by mu umožnil získat prostředky uznávané společností jako minimální a zároveň nemůže uspokojit své základní životní potřeby. Chudobu dělíme na subjektivní a objektivní, která se dále dělí na absolutní a relativní. Chudoba subjektivní je založena na individuálním hodnocení každého jedince, zda se cítí chudý či nikoliv. Chudobu objektivní stanovuje stát pomocí různých faktorů, analýz a výzkumů a umožňuje rozdělit společnost na bohaté a chudé. U chudoby absolutní si musí jedinec vystačit pouze s prostředky pro holé přežití, zejména v rozvojových zemích. U chudoby relativní jedinec sice vyžije, ale nezabezpečuje v běžné míře své potřeby, to tedy znamená nižší úroveň bydlení, nedostatečné vybavení nebo nerovný přístup k materiálním či duchovním hodnotám.

Jak jsem již zmínila výše, chudoba může úzce souviset s exekucí či osobním bankrotem. Tyto pojmy mohou být jak dopadem zadlužení, tak možností řešení zadlužení. Blíže tedy budou popsány v následující podkapitole.

¹⁹ Sebevraždy| ČSÚ [online] [cit. 2016-03-21].
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/sebevrazdy_zaj

1.4 Možnosti řešení zadlužení

Dostane-li se člověk do finančních potíží, je potřeba, aby měl na mysli, že i špatné situace mohou mít řešení. Záleží samozřejmě na tom, jak velké finanční potíže člověk má. V jednodušších případech postačí snížení výdajů a zvýšení příjmů, například formou brigády. Jednorázovým řešením může být i prodej zbytečných věcí, které nejsou k životu potřebné. Avšak ani optimalizace výdajů a příjmů nemusí vést k požadovanému výsledku a proto je vhodné spojit se zavčas s věřiteli, a pokud je to možné, domluvit si změnu splátkového kalendáře, která spočívá ve snížení splátek a tím pádem i prodloužení délky splácení. Některé společnosti také nabízejí možnost odkladu splátek, neboli „*splátkové prázdniny*“.

Dalším možným řešením v „lehčích“ formách zadlužení může být konsolidace, která spočívá ve sloučení více úvěrů do jednoho. Tímto krokem je možné snížit splátku, úrok i RPSN. Bohužel ne vždy může mít konsolidace šťastný konec, v některých případech se dlužník může nechat zlákat bankou, že mu půjčí více, než potřebuje ke konsolidaci svých stávajících závazků a takové případy pak mohou končit naopak finanční katastrofou.

V závažnějších případech, kdy dlužník spadne do takzvané dluhové pasti, může být řešením exekuce. Od nesplácení k exekuci ovšem uplyne dlouhá doba, neboť před nařízením exekuce proběhnou dvě soudní řízení. V prvním tzv. nalézacím řízení soud prověřuje, jestli je dluh skutečný a stanovuje dlužníkovi dobu na jeho uhrazení. Druhé tzv. vykonávací řízení nastává v případě, že dlužník neplní a věřitel se následně obrací na příslušný soud s žádostí o vydání platebního rozkazu. Pokud soud věřiteli vyhoví, vydává platební rozkaz, popř. rozsudek a teprve nyní může být provedena exekuce, která může např. spočívat v obstavení běžného účtu nebo zabavení movitého či nemovitého majetku. Exekuci může provádět soud, soudní exekutor, finanční úřad, obecní a krajský úřad.²⁰

Soudní exekutor (dále jen „*exekutor*“) je fyzická osoba, kterou stát pověřil exekutorským úřadem, v jehož rámci provádí nucený výkon exekučních titulů. Exekučním titulem může být soudní pravomocný a vykonatelný platební rozkaz popř. rozsudek, rozhodčí nález, rozhodnutí exekutora nebo notářský zápis se svolením k přímé vykonatelnosti.

²⁰ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 139-145.

Exekutor je jmenován ministrem spravedlnosti, přičemž musí splňovat tyto podmínky:

- občan České republiky,
- plná svéprávnost,
- vysokoškolské vzdělání v oboru právo,
- bezúhonnost,
- alespoň tříletá exekutorská praxe,
- složení exekutorské zkoušky.

Exekutoři jsou sdruženi v samosprávné Exekutorské komoře České republiky. Státní dohled nad exekuční činností vykonává Ministerstvo spravedlnosti.²¹

Co se týče druhů exekucí, existuje jich hned několik, a to například:

- **exekuce na mzdu:** na základě dohody exekutora se zaměstnavatelem jsou stanoveny srážky ze mzdy, dlužníkovi však musí zůstat nezabavitelná částka, jejíž výši určuje zákon;
- **exekuce na bankovní účet:** může ji provést jak exekutor, tak třeba finanční úřad, který dlužníkovi obstaví celý bankovní účet a za dobu trvání exekuce je dlužníkovi povolen pouze jeden výběr ve výši dvojnásobku životního minima;
- **exekuce na nemovitost:** spočívá v zablokování nemovitosti v katastru nemovitostí, dlužník tak nemůže s nemovitostí manipulovat ani ji převést na někoho dalšího. Nemovitost je pak prodána v dražbě, která vychází ze stanovení vyvolávací ceny, která představuje dvě třetiny ceny odhadní. Pokud není dražba úspěšná, může být opakována a vyvolávací cena se pak snižuje na polovinu odhadní ceny. V případě úspěšného prodeje dojde k vyrovnání s věřiteli, uhrazení nákladů na exekuci a případné zbylé finanční prostředky jsou vráceny dlužníkovi;
- **exekuce movitého majetku:** exekutor zabavuje vše, co má vysokou hodnotu a lze dobře zpeněžit, například počítače, televize, umělecké a starožitné předměty,

²¹ Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů [online] [cit. 2016-03-20].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-120>

motorová vozidla, domácí spotřebiče, nábytek a koberce. Exekutor nemůže zabavit například oblečení, snubní prsten nebo třeba zdravotnické potřeby. Veškeré zabavené věci musí exekutor polepit a sepsat do seznamu, poté stěhovací služba vše odveze do skladu. I zde je ještě možno získat veškeré věci zpět, avšak je potřeba dluh zaplatit. V opačném případě postupují věci do dražby, kde je vyvolávací cena ve výši jedné třetiny ceny odhadní. Může se stát, že jsou některé věci zabaveny neoprávněně a to tehdy, bydlí-li dlužník ještě s jinou osobou, na kterou se exekuce nevztahuje a exekutor tak zabaví i majetek této osoby, které pak musí prokázat, že zabavené věci jsou opravdu jejím majetkem;

- **exekuce na důchod:** exekutor informuje Českou správu sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“), která na základě platných dokumentů provádí srážky z důchodu podle exekuce. Penzistovi však musí z důchodu zůstat základní nezabavitelná částka, která pro rok 2016 činí 6 178, 67 Kč.²² Pokud důchod nedosahuje alespoň této výše, nemůže ČSSZ exekuční srážku zařídit;
- **exekuce na sociální dávky:** exekuci lze uplatnit i na některé sociální dávky, například na rodičovský příspěvek, přídavek na dítě nebo dávky péčovské péče. Nelze ji uplatnit na příspěvky na bydlení, dávky v hmotné nouzi, porodné, pohřebné nebo příspěvek na péči.²³

Dalším řešením v závažnějších případech může být insolvenční řízení, které lze po zjištění úpadku dlužníka řešit mimo jiné povolením oddlužení, jinými slovy osobním bankrotem. Dlužník je v úpadku buď ve formě platební neschopnosti, jestliže má u více věřitelů peněžité závazky déle než 30 dnů po splatnosti a zároveň není schopen tyto závazky plnit, nebo ve formě předlužení.²⁴ Proces oddlužení začíná podáním návrhu na povolení oddlužení, který se připojí k návrhu na zahájení insolvenčního řízení. Povolení oddlužení schvaluje insolvenční soud, může probíhat ve dvojí podobě a to buď zpeněžením majetku dlužníka, nebo plněním splátkového kalendáře, což znamená, že dlužník musí v následujících pěti letech splatit nejméně 30 % jeho závazků. Splnění oddlužení (tj.

²² Vzrostl počet důchodů s exekuční srážkou| ČSSZ [online] [cit. 2016-03-20].

Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/20160211-vzrostl-pocet-duchodu-s-exekucni-srazkou.-rostou-i-exekuce-z-nemocenskych-davek.htm>

²³ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 146-148.

²⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) [online] [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>

splacení min. 30 % dlužnických závazků) vezme soud na vědomí rozhodnutím, čímž insolvenční řízení končí. Pokud dlužník splnil všechny svoje povinnosti řádně a včas, soud následně rozhodne, že dlužník je osvobozen od pohledávek, které dosud nebyly uspokojeny.²⁵

²⁵ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 151.

2 ÚVĚROVÉ SMLOUVY

Úvěrová smlouva je forma poskytnutí peněz nebo zboží věřitelem dlužníkovi pod podmínkou jejich vrácení v dohodnutém termínu a zaplacení úroků. Úrok je úplata ve formě peněz za poskytnutí peněžních prostředků. Úroková sazba se nejčastěji vyjadřuje v procentech za určité časové období, nejčastěji za rok.²⁶

Úvěry lze ze základního hlediska rozdělit na malé a velké. Mezi velké patří například hypoteční a leasingové úvěry, u kterých je splnění podmínek pro jejich získání náročnější než u malých úvěrů, kterými jsou například spotřebitelské úvěry. Ačkoliv se to na první pohled nemusí zdát, bývají malé úvěry zákeřnější a více nebezpečné než ty větší. Zejména z důvodu, že žadatel o malý úvěr není finančními institucemi tolik prověřován pro splnění podmínek a některé úvěrové společnosti dokonce ani nenahlízejí do registru dlužníků. Dle těchto informací můžeme zjednodušeně říci, že u úvěru ve výši sto tisíc korun může být riziko zadlužení vyšší než u úvěru na milion korun.²⁷

2.1 Vybrané druhy úvěrových smluv

Úvěrových smluv existuje v České republice hned několik druhů, já jsem si pro svou bakalářskou práci zvolila 3, dle mého názoru nejznámější druhy a to jsou: spotřebitelský úvěr, leasingový úvěr a hypoteční úvěr.

Spotřebitelský úvěr

„Spotřebitelským úvěrem se rozumí odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem.“²⁸

Spotřebitelský úvěr je smlouva mezi spotřebitelem a věřitelem, případně zprostředkovatelem. Spotřebitelem se rozumí fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své podnikatelské činnosti. Věřitelem se rozumí osoba nabízející nebo poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své podnikatelské činnosti. Zprostředkovatelem se rozumí osoba, která není věřitelem a která v rámci své

²⁶BĚHOUNEK, P. *Úvěry a půjčky*. Ostrava: Sagit, 200, s. 8.

²⁷JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 20-21.

²⁸ Zákon č.145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů [online] [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-145>

podnikatelské činnosti nabízí za odměnu spotřebiteli možnost uzavřít s věřitelem smlouvu, nebo mu pomáhá tuto smlouvu uzavřít. Ze smlouvy o úvěru vzniká věřiteli povinnost poskytnout dlužníkovi v jeho prospěch peněžní prostředky a dlužníkovi vzniká právo úvěr čerpat a povinnost poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.²⁹

Spotřebitel je oprávněn od smlouvy odstoupit bez uvedení důvodů ve lhůtě 14 dnů ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je také oprávněn, kdykoliv v průběhu trvání smlouvy, úvěr zcela nebo částečně splatit. V takovém případě má spotřebitel právo na snížení celkových nákladů o úroky a další poplatky, které by byl povinen zaplatit v případě, že by k celkovému nebo částečnému splacení nedošlo. Zároveň věřitel má právo na náhradu nákladů, které mu vznikly v souvislosti s předčasným splacením.³⁰

Pro většinu lidí bývají spotřebitelské úvěry nejjednodušším způsobem, jak se co nejrychleji dostat k vytouženému zboží nebo penězům. Bohužel zároveň jsou i nejjednodušším způsobem, jak se dostat do dluhové pasti, protože málokdo zůstane u jednoho úvěru a právě naopak uzavírá další a další úvěry. Výše spotřebitelského úvěru může začínat na částce jednoho tisíce korun a končit na částce okolo jednoho milionu korun. Doba splácení bývá standardně v letech, u menších částek může být splácení i v rádech měsíců.

V současné době většina bank a nebankovních společností umožňuje klientům, kteří se dostanou v průběhu splácení do svízelné finanční situace, odklad nebo snížení splátek. Zde je potřeba myslet na to, že odkladem nebo snížením splátek se prodlouží doba splácení a zvýší se i přeplatky na úrocích, což si málokterý klient uvědomuje a proto zde vyvstává otázka, zda se odklad nebo snížení splátek vyplatí.

Ke spotřebitelským úvěrům lze sjednat i pojištění pro případ, že klient nebude schopen hradit splátky z důvodu ztráty zaměstnání, úrazu, nemoci nebo smrti. Avšak ne každé pojištění je vhodné, neboť často obsahuje velké množství výluk a klient tak na pojistné plnění mnohdy ani nemá nárok, proto je vhodné si před uzavřením pojištění důkladně přečíst pojistné podmínky.

Dalším důležitým parametrem, kterému je potřeba věnovat pozornost před podepsáním úvěrové smlouvy je výše RPSN a výše poplatku za předčasné splacení nebo za

²⁹ DOHNAL, J. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011, s. 19.

³⁰ Zákon č.145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů [online] [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-145>

mimořádnou splátku. Mnohdy může být spotřebitelský úvěr pro nákup vozu výhodnější než leasing, zejména kvůli nižší úrokové sazbě a také kvůli skutečnosti, že pořizovaný vůz je okamžitě ve vašem vlastnictví a nikoliv ve vlastnictví třetí osoby.³¹

Leasingový úvěr

V právních předpisech neexistuje konkrétní vymezení leasingových smluv, jelikož se jedná o inominátní, neboli nepojmenovanou smlouvu. Při uzavírání leasingových smluv se vychází z nájemních smluv, avšak je potřeba brát na zřetel určité rozdíly mezi leasingovou a nájemní smlouvou.³²

Zjednodušeně můžeme říci, že leasing je smluvní dohoda mezi dlužníkem (nájemcem) a leasingovou společností, kdy věc, na kterou je smlouva uzavřena, je v majetku leasingové společnosti a do vlastnictví dlužníka přechází až po splacení smlouvy, což neplatí pro operativní leasing, který bude popsán níže. Z leasingového úvěru je možno kromě automobilů financovat také motocykly, nákladní a užitkové automobily. Nicméně oblíbeným předmětem financování jsou také stroje, zařízení nebo nemovitosti. Při sjednání leasingu ručí dlužník akontací, nebo může ručit třetí osoba. Akontace se uvádí vždy v procentech (nejčastěji 10 %) z ceny pořizovaného majetku a znamená první navýšenou splátku.³³

V České republice existují dva druhy leasingu: operativní a finanční. Účelem operativního leasingu je dočasné používání předmětu nájemcem bez přenosu většiny rizik a užitků spojených s vlastnictvím předmětu a bez nároku na možný přechod vlastnictví předmětu na nájemce. Délka leasingu se většinou pohybuje od 24 do 60 měsíců, avšak může být poskytován i na kratší dobu. U operativního leasingu je vozidlo využíváno po dobu dohodnutou ve smlouvě nebo na smluvně dohodnutý počet kilometrů. Druhým typem je leasing finanční, jehož účelem je dlouhodobé užívání předmětu s přenosem části nebo i všech rizik a užitků spojených s vlastnictvím předmětu na nájemce. Nájemce má u finančního leasingu právo na převod vlastnictví předmětu na jeho osobu.³⁴

³¹ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 63-64.

³² Česká leasingová a finanční asociace [online] [cit. 2016-03-08].
Dostupné z: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=41>

³³ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 75-76.

³⁴ Česká leasingová a finanční asociace [online] [cit. 2016-03-08].
Dostupné z: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=40>

Hypoteční úvěr

*„Hypoteční úvěr je úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovité věci, když pohledávka z úvěru nepřevyšuje dvojnásobek zástavní hodnoty zastavené nemovité věci.“*³⁵ Nemovité věci definuje nový občanský zákoník jako *„pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon.“*³⁶ Hypoteční úvěr může uzavřít fyzická i právnická osoba.

Hypoteční úvěry spadají do kategorie úvěrů na bydlení, kam dále spadají úvěry ze stavebního spoření, spotřebitelské úvěry na nemovitosti a úvěry na obytné nemovitosti k podnikatelským účelům. Hypoteční úvěry tvoří převážnou část úvěrů na bydlení, a to přibližně 70 %. Od roku 2014 je možné celkový objem hypotečních úvěrů očistit o refixované a refinancované úvěry. Refixované úvěry jsou takové, u nichž dochází ke sjednání nové výše úrokové sazby pouze na doposud nesplacenou část úvěru u původní banky dlužníka. U refinancovaných úvěrů dochází ke stejnému procesu jako u refixovaných, ale u jiné banky než byla ta původní. To znamená, že dříve měly údaje o objemech nových hypotečních úvěrů omezenou vypovídající schopnost, protože zahrnovaly refixované a refinancované úvěry. V roce 2014 tak činil podíl zcela nových hypotečních úvěrů okolo 40 %.³⁷

V roce 2015 bylo sjednáno rekordních 104 639 hypotečních úvěrů o celkovém objemu 190,42 miliard korun. Na těchto rekordních číslech se podílela především nízká úroková sazba, která činila v průměru 2,14 %. Nejnižší úroková sazba a zároveň nejvyšší počty a objemy byly zaznamenány v červnu, kdy úroková sazba klesla na 2,047 %, a bylo sjednáno 10 794 úvěrů o celkovém objemu 19,747 miliard korun. Těmto číslům zřejmě napomohl i fakt, že se odborníci domnívali, že sazby ke konci roku vzrostou. Tato prognóza se nakonec ale nepotvrdila a úroková sazba se stále drží u dna. Za vysokým počtem a objemem sjednaných hypoték stojí i fakt, že stále více lidí si ke své nemovitosti

³⁵ Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-190>

³⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

³⁷ Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015| ČNB [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015.pdf

pořizuje další byt za účelem pronájmu. Zajímavostí minulého roku byla i průměrná výše hypotečního úvěru, která činila 1 913 396 korun, jedná se o druhou nejvyšší půjčovanou částku od roku 2003.³⁸

Základní rozdělení hypotečních úvěrů je na účelové a neúčelové. Poskytnutí účelového hypotečního úvěru je podmíněno doložením účelu čerpání, který musí bezpodmínečně souviset s bydlením. Do účelu čerpání můžeme kromě koupě, výstavby, rekonstrukci nebo modernizaci bytu, domu nebo chalupy, zahrnout také vypořádání dědictví nebo společného jmění manželů. Tento typ hypotečního úvěru je pro banky bezpečný, neboť téměř ve všech případech je zaručena návratnost investice.³⁹ Neúčelové hypoteční úvěry neboli americké hypotéky tedy logicky nepožadují doložení účelu čerpání a lze je využít prakticky na cokoliv, což souvisí s jejich vyšší úrokovou sazbou.⁴⁰

2.2 Předváděcí akce

Předváděcí akce, jakožto jedna z forem přímého prodeje zboží, je v posledních letech velice diskutovaným tématem. Největší vlna ohlasů se zdvihla v roce 2013, po odvysílání dokumentu Silvie Dymákové s názvem Šmejdi, který odtajnil praktiky firem na předváděcích akcích. Proto jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat část své bakalářské práce.

Pod pojmem předváděcí akce si většina lidí představí zájezd s následnou prezentací předražených výrobků v sále kulturního domu nebo v restauračních salóncích, kdy se mnohdy i agresivní prodejci snaží formou nejrůznějších nátlakových metod a argumentů přesvědčit účastníky těchto akcí, aby si dané zboží zakoupili a uzavřeli tak úvěrovou smlouvu. Taková smlouva pak spadá do kategorie smluv uzavřených mimo obchodní prostory, což znamená, že byla podepsána mimo prostory obvyklé k podnikání daného podnikatele.⁴¹

³⁸ Hypoindex: Hypotéky v roce 2015 [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z: <http://www.hypoindex.cz/hypoteky-v-roce-2015-prumerna-urokova-sazba-2-14-a-objemy-pres-190-mld-kc/>

³⁹ SUTTON, G. *Jak se zbavit dluhů: místo dluhů získajte dobrý kredit*. Hodkovičky [Praha] : Pragma, 2010, s. 22.

⁴⁰ Hypoindex: Na co všechno je možné použít hypotéku? [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z: <http://www.hypoindex.cz/na-co-vsechno-je-mozne-pouzit-hypoteku/>

⁴¹ ONDŘEJ, J. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. Praha: C.H.BECK, 2013, s. 41.

Cílovou skupinou, na kterou jsou předváděcí akce zaměřené, jsou bezesporu senioři. Pořadatelé předváděcích akcí volí osoby v důchodovém věku hlavně kvůli jejich důvěřivosti a snadné ovlivnitelnosti. I přes veškerá opakovaná varování před návštěvou prodejních předváděcích akcí, mají jejich pořadatelé, kteří přicházejí stále s důmyslnějšími triky, jak spotřebitele oklamat a přilákat je na prezentaci, stále dostatek účastníků. Nejúčinnější způsob, jak konání těchto akcí zmařit je v rukou spotřebitelů samotných, kteří by se měli naučit těmto trikům odolat a podobné akce vůbec nenavštěvovat, čímž zároveň ochrání sami sebe a svou peněženku před rizikem podvodu.

Česká obchodní inspekce provedla ve třetím čtvrtletí roku 2015 desítky kontrol předváděcích akcí a smluv, zjistila nedostatky téměř ve $\frac{3}{4}$ z nich a udělila tak 42 pokut o celkové výši 3,5 milionu korun. Pozornost zaměřili na podmínky prodeje výrobků a služeb a také na plnění oznamovací povinnosti, která je stanovena zákonem o ochraně spotřebitele: ⁴² „*Prodávající, který v rámci organizované akce hodlá prodávat výrobky nebo poskytovat služby, případně je propagovat nebo nabízet, je povinen oznámit České obchodní inspekci údaje podle odstavce 4.*“ V odstavci 4 je uvedeno, že oznámení musí kromě obecných náležitostí stanovených správním řádem, obsahovat adresu místa a datum konání, včetně předpokládaného časového harmonogramu. Dále musí obsahovat identifikaci výrobku nebo služby, jež budou propagovány, s uvedením ceny, za kterou budou tyto výrobky či služby nabízeny a v poslední řadě i kopii pozvání k účasti na organizované akci. Oznámení musí být učiněno nejpozději 10 pracovních dnů před konáním organizované akce. ⁴³

Zde bych se ráda podělila o vlastní zkušenosti s předváděcími akcemi, neboť i já osobně jsem byla účastnicí jedné výletní předváděcí akce. Pozvánka, na které bylo uvedeno, že se jedná o dvoudenní poznávací výlet do Prahy s následnou prezentací výrobků, nebyla samozřejmě určena pro mne, nýbrž pro partnerovy prarodiče. Výlet se nám zdál cenově výhodný, a proto jsme se rozhodli pozvánky využít.

⁴² Sdružení obrany spotřebitelů Moravy a Slezska, z.s.: ČOI: na předváděcí akce jsou senioři lákáni podvodem [online] [cit. 2016-03-13].

Dostupné z: <http://www.sos-msk.cz/coi-na-predvadeci-akce/>

⁴³ Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele [online] [cit. 2016-03-13].

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-634>

První den probíhal podle harmonogramu, avšak druhý den hned ráno nás autobus odvezl do nejmenované obce několik kilometrů za Prahu, kde v sále kulturního domu probíhala několikahodinová předváděcí akce, tudíž prohlídka pamětihodností hlavního města se ten den už vůbec neuskutečnila. V převážné většině byly účastníky osoby v důchodovém věku, dále jeden pár v produktivním věku a já s partnerem jakožto nejmladší účastníci. Domnívám se, že pár v produktivním věku zde byl za volavku, neboť byli usazeni nejbližší k prodejcům, často s nimi diskutovali, neustále zboží vychvalovali a snažili se tak v ostatních vzbudit zájem o zboží.

Prodejci oznámili, že bude probíhat losování, ve kterém bude možné vyhrát slevu na předváděné zboží. Na magické slovíčko „sleva“ česká populace a zvláště senioři slyší a tak nebylo divu, že o losování projevíli značný zájem. Hodnoty slev se pohybovaly v desítkách tisíc, avšak cena zboží byla natolik nadhodnocena, že i po uplatnění slevy byla konečná částka mnohem vyšší, než je běžná prodejní cena. Tuto skutečnost si ale málokdo uvědomoval, zřejmě i proto, že senioři již nejsou tak ostražití, a tak já s partnerem jsme byli jedni z mála účastníků, kteří promyšlené taktice odolali. Je zřejmé, že nikdo z účastníků v tu chvíli u sebe neměl potřebnou částku v hotovosti, neboť konečné ceny se pohybovaly v řádu desetitisíců, tudíž s nimi prodejci následně uzavřeli úvěrovou smlouvu. Zda se později někdo pokoušel od smlouvy odstoupit a zda se mu to podařilo, jsem se již nedozvěděl.

Do kategorie smluv uzavřených mimo obchodní prostory spadá také pouliční prodej. Jak už název napovídá, pouliční prodejce oslovuje spotřebitele přímo na ulici a nabízí jim nejčastěji parfémy, kosmetické výrobky, hodinky či tarif u mobilního operátora. Tito seriózně vypadající prodejci, kteří vydávají své výrobky za mnohonásobně dražší zboží, než ve skutečnosti je, se ale dokáží podbízivě vnutit spotřebiteli. Jejich vnučovací taktika většinou začíná slovy: „*Mám pro Vás fantastickou nabídku luxusního francouzského parfému, který právě jenom dnes můžete koupit za poloviční cenu.*“ V takových případech je pak těžké neprojevit alespoň minimální zájem o výrobek, na což právě prodejci čekají.

V poslední době jsou prodejci čím dál agresivnější, častokrát jsou schopni za vámi jít i delší kus cesty, snaží se vás zastavit nebo i chytit za rukáv. Pokud spotřebitel nechce uvíznout v síti jejich taktiky a odcházet pak domů s nekvalitním výrobkem, který původně vůbec nechtěl, je potřeba být ostražitý hned od začátků a s takovými prodejci se vůbec nezastavovat, neprojevovat ani sebemenší zájem o zboží a pokud možno nenavazovat ani oční kontakt. Pokud přeci jen spotřebitel neunikne jejich spárům a zboží zakoupí, nastávají

zpravidla dvě varianty. V té první, lepší variantě odchází se zbožím, které zaplatil hotově penězi. V té druhé, horší variantě podepíše úvěrovou smlouvu nebo smlouvu s mobilním operátorem. Zde je potřeba myslet na čtrnáctidenní lhůtu, ve které je možné od smlouvy odstoupit bez jakýchkoliv sankcí.⁴⁴

⁴⁴ dTest: Pouliční prodej [online] [cit. 2016-03-11].
Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-2809/poulicni-prodej>

3 ÚVĚROVÉ SPOLEČNOSTI

Variant, kde si může spotřebitel zřídit úvěr je hned několik. Přes registrované bankovní a nebankovní instituce, až k subjektům, které nejsou registrovány nebo mnohdy nemají ani oprávnění. Já jsem si pro svou práci zvolila právě registrované bankovní a nebankovní instituce, zejména kvůli lepší dostupnosti dat o těchto institucích, oproti ostatním subjektům. V podkapitole o bankovních institucích se zmíním i o České národní bance (dále jen „ČNB“), jakožto nejdůležitějším subjektu na finančním trhu.

3.1 Bankovní instituce

Pokud jde o bankovní instituce poskytující spotřebitelům půjčky, jsou jimi banky. Banky jsou instituce, které přijímají v neomezené míře vklady v podobě finančních prostředků, a to od obyvatel, obchodních společností a subjektů z veřejného sektoru, kdy následně tyto vklady poskytují výše uvedeným subjektům jako půjčky a úvěry.⁴⁵ „V lednu 2016 v ČR působilo celkem 44 bank a poboček zahraničních bank (bez ČNB).“⁴⁶

K tomu, aby nějaký subjekt mohl působit v České republice jako bankovní společnost, musí splnit několik velmi striktních podmínek, které jsou upraveny zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů. Tou první je právní forma bankovního subjektu, který musí být akciovou společností sídlící v ČR. Další, avšak o to důležitější podmínkou je získání licence od ČNB, kdy si bankovní instituce musí projít zdlouhavým a náročným procesem, který v tom lepším případě pro banku vyústí v konečné udělení licence od ČNB. Podmínka, která však nepřímo vyplývá z procesu udělení licence, je požadavek na nejnižší výši základního kapitálu bankovní společnosti ve výši 500 000 000 Kč, kdy minimálně v této částce musí být tvořen peněžitými vklady. Následně po udělení licence je banka oprávněna užívat v názvu slovo banka nebo spořitelna. Vyjma přijímání vkladů a poskytování úvěrů většinou vykonávají banky další činnosti jako např.

⁴⁵ MELUZÍN, T., ZEMAN, V. *Bankovní produkty a služby. Bankovnictví I*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2014, s. 14.

⁴⁶ Bankovní statistika| ČNB [online] [cit. 2016-03-13].

Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/bankovni_statistika/bank_stat_komentar.html

platební styk a zúčtování, otevírání akreditivů, obstarávání inkasa, finanční leasing neboli finanční pronájem, avšak musí mít vykonávání těchto činností povolené v licenci.⁴⁷

V lednu roku 2016 dosáhl objem bankovních úvěrů poskytnutých domácnostem v ČR výše 1 321 mld. Kč. Objemově největší položku představovaly úvěry na bydlení a to konkrétně 971 mld. Kč, což je 74 % z celkového objemu úvěrů. Dynamika bankovních úvěrů se v posledních letech zpomalila, meziměsíčně poklesly jejich objemy o 0,2 %. V lednu 2016 byl podíl úvěrů se selháním, neboli nesplácených úvěrů, 4 %. V květnu roku 2013 byl tento podíl 5,3 % a od té doby dochází k jejich mírnému trvalému poklesu.⁴⁸

Banka uzavírá s klientem smlouvu o poskytnutí úvěru na základě návrhu na poskytnutí úvěru, který vypracuje úvěrový pracovník a následně musí být schválen úvěrovou komisí. Po schválení smlouvy dochází k podpisu smlouvy a následnému uvolnění čerpání částky úvěru ve sjednaném termínu.⁴⁹

Česká národní banka

Působení bank na finančním trhu, tj. i při půjčování finančních prostředků občanům, však nemůže zůstat bez dohledu a kontroly nadřazeného subjektu, kterým je ČNB, zřízená základním zákonem České republiky, a to konkrétně hlavou šestou, čl. 98 zákona č. 1/1993Sb, Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů. ČNB je centrální (ústřední) bankou, která dohlíží nad finančním trhem, je také oprávněným subjektem k řešení krizí na finančním trhu. Jedná se o právnickou osobu zřízenou podle veřejného práva sídlící v Praze.

Péče o cenovou stabilitu, neboli o nízkoinflační prostředí v ekonomice, je hlavní činností ČNB, která dále pečuje o bezpečné fungování finančního systému v ČR, identifikuje rizika ohrožení jeho stability a přispívá k jeho odolnosti. Mezi kompetence ČNB patří určování měnové politiky, vydávání bankovek a mincí, řízení a dohlížení na platební styk, peněžní oběh a zúčtování bank. Pod její dohled spadá bankovní sektor, pojišťovnictví, penzijní připojištění, kapitálový trh, družstevní záložny, instituce elektronických peněz a směnárny.

⁴⁷ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů [online] [cit. 2016-01-29].

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-21/print>

⁴⁸ Bankovní statistika| ČNB [online] [cit. 2016-03-13].

Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/bankovni_statistika/bank_stat_komentar.html

⁴⁹ ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovnictví*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010, s. 221

Jakožto ústřední banka poskytuje bankovní služby jak státu, tak i veřejnému sektoru a vede účty organizacím a osobám, které jsou napojeny na státní rozpočet.⁵⁰

Od léta roku 2012 provádí ČNB šetření úvěrových podmínek bank, které umožňuje získat cenné informace o vývoji na bankovním úvěrovém trhu. Informace získává pomocí strukturovaného dotazníku od reprezentativního vzorku bank, které působí na českém úvěrovém trhu. Dotazník je zaměřen jak na nabídku úvěrů, tak na poptávku po úvěrech a vyhodnocuje nejvýznamnější faktory, které stojí za změnami nabídky či poptávky. Výsledky šetření zachycují názory bank na změnu nabídky úvěrů prostřednictvím úvěrových standardů a podmínek při schvalovacím procesu a na změnu poptávky po úvěrech u domácností. Z výsledků za poslední čtvrtletí roku 2015 vyplývá, že se oproti čtvrtletí předcházejícímu úvěrové standardy při schvalování úvěrů na bydlení nezměnily, ale dále vzrostla poptávka domácností po úvěrech na bydlení, která je zapříčiněna oživením na trhu nemovitostí v podmínkách stále nízkých úrokových sazeb a rostoucí spotřebitelskou důvěrou. Bankovní trh pro první čtvrtletí roku 2016 neočekává změny úvěrových standardů, ale předpokládá stabilizaci růstu poptávky na současné úrovni.⁵¹

3.2 Nebankovní společnosti

Na finančním trhu existuje vedle bankovních společností i nebankovní úvěrové společnosti, které poskytují půjčky a nabízejí různé produkty. Nebankovní úvěry mohou mít různé parametry, společnost může či nemusí požadovat potvrzení o výši příjmu, provádět kontrolu v registru dlužníků, nebo požadovat ručitele či zástavu majetkem. Liší se i ve výši úroků, délce splácení, nebo třeba v nabídce pojištění. Nevýhoda nebankovních společností spočívá v tom, že mají mnohdy vyšší úrokovou sazbu než společnosti bankovní. Na druhou stranu ale dokáží pružněji reagovat na dílčí požadavky a poskytují relativně velký prostor pro jednání, domluvu a hledání řešení opravdu na míru, protože se oproti bankám nemusejí neustále držet svých norem a zadaných produktů.

⁵⁰ O České národní bance| ČNB [online] [cit. 2016-01-29].

Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

⁵¹ Šetření úvěrových podmínek bank| ČNB [online] [cit. 2016-03-19].

Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/uverove_setreni/download/2015_q4_BLS.pdf

Nebankovní společnosti můžeme rozdělit na dva druhy. Prvním druhem jsou nebankovní společnosti, které většinou dodržují etický kodex a snaží se jednat v souladu s dobrými mravy. Takové společnosti poskytují úvěry za nepatrně vyšší úrok než banky a nejsou pro spotřebitele velkou hrozbou. Do této skupiny spadají spíše větší nebankovní společnosti, které si spotřebitelé volí zejména z důvodu, že jim banka úvěr zamítne, protože nesplňují určité podmínky jí stanovené.

Druhým druhem jsou nebankovní společnosti, jejichž jednání je daleko za hranicemi dobrých mravů a tím mohou ohrožovat spotřebitele. S takovým jednáním se většinou setkáváme u menších, méně známých nebankovních společnostech, které často zneužívají špatné finanční situace domácností a dostávají je tak ještě do větších problémů, mnohdy i do kruhu soustavného zadlužování. Děje se tak především kvůli nepřiměřeně vysokým poplatkům za poskytnutí peněžních prostředků a úrokům, které mnohdy hraničí s lichvou⁵², na kterou zákon pohlíží jako na situaci, kdy někdo „*zneužíváje něčí rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyšlnosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru.*“⁵³

Poskytovatelů nebankovních úvěrových služeb a jejich zprostředkovatelů je dle údajů Ministerstva průmyslu a obchodu přes 50 000. Proto Ministerstvo financí chystá rozsáhlou novelu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, jejímž cílem má být zpřísnění vstupu do odvětví poskytování spotřebitelských úvěrů a eliminace velkého počtu poskytovatelů na řádově stovky až tisíce subjektů.

Mezi hlavní změny v navrhované novele zákona patří požadavek, aby:

- dohled nad poskytovateli spotřebitelských úvěrů prováděla ČNB, čímž by mělo dojít ke sjednocení regulace nad všemi subjekty finančního trhu. Čemuž se ale ČNB prozatím brání a požaduje, aby dohled i nadále zůstal v kompetenci České obchodní inspekce;
- pro vstup do odvětví spotřebitelského úvěrování bylo potřeba vydání povolení k činnosti, a aby se opakovaně platil správní poplatek za prodloužení licence;

⁵² SMRČKA, L. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 446.

⁵³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online] [cit. 2016-03-20].

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

- byla stanovena minimálně výše kapitálu poskytovatele služeb, zatím se hovoří o 2 mil. Kč, tento limit však ještě pravděpodobně bude změněn;
- vedoucí osoba poskytovatele a zprostředkovatel byli důvěryhodní, měli středoškolské vzdělání a znalosti, které by prokazovali odbornou zkouškou;
- byl zaveden registr poskytovatelů nebankovních spotřebitelských úvěrů a jejich zprostředkovatelů;
- bylo možno předčasně splatit úvěr bez sankcí.

Uvedené změny zajisté ještě nejsou definitivní a zákon čeká trnitá cesta legislativním procesem. V ideálním případě by měl platit v polovině letošního roku.⁵⁴

⁵⁴ AK Schejbal: Změna právní úpravy a regulace nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů a půjček [online] [cit. 2016-03-20].
Dostupné z:
<http://akschejbal.cz/zmena-pravni-upravy-a-regulace-nebankovnich-poskytovatelu-spotrebitelskych-uveru-a-pujcek/>

4 RIZIKOVÉ SKUPINY PRO ZADLUŽOVÁNÍ

Rizikem zadlužení může být ohrožen prakticky kdokoliv, kdo má nějaký úvěr nebo se rozhoduje pro uzavření úvěru. Nemusí jít jen o nezaměstnané, matky samoživitelky nebo seniory, kteří jsou dle mého názoru nejrizikovějšími skupinami pro zadlužování a proto se jimi budu zabývat v této kapitole. Ale ohroženými mohou být i osoby, které nemají základní povědomost o řešení finančních otázek a mnohdy podléhají tlaku masivní reklamy na nákup nových věcí, které ne vždy nutně potřebují. Jedna reklama jim řekne, co nutně musí mít, aby nebyli společensky nemožní, jiná reklama jim řekne, kde si na to půjčí, ovšem žádná reklama už jim neřekne, kde vezmou na splátky. Proto je již od útlého věku významná výchova k finanční gramotnosti, aby poté dospělý jedinec byl schopen samostatně vyhodnotit nabídky zboží a půjček, kterými je denně zahlcován.⁵⁵

4.1 Nezaměstnaní

Nezaměstnanými bývají obecně nazývány osoby starší 15–ti let (v produktivním věku) registrované na Úřadu práce, které si aktivně hledají práci a zároveň jsou schopny do ní ihned nastoupit. Práce, jakožto podstatná podmínka důstojného života člověka, poskytuje člověku nejen finanční zajištění, ale zároveň také podporuje jeho sociální interakci s okolím. Práce slouží mimo jiné i jako určitá forma seberealizace. Proto je také ztráta práce, která je ve většině případů náhlá a nepředvídatelná, velkým negativním zásahem do života člověka.

Nejenom, že lidé, kteří ztratí zaměstnání, poté mnohdy prožívají pocity bezvýznamnosti a propadají stavům deprivace, ale především ztrácí schopnost splácet svoje závazky ve formě dluhů u různých bankovních či nebankovních společností. Samozřejmě, že je zde možnost určitého řešení ve formě nároku na podporu v nezaměstnanosti, avšak bohužel ne každému tento nárok náleží, neboť je ovlivněn několika podmínkami, kterými například může být podmínka, že žadatel nepobírá starobní důchod, anebo také jedna ze základních podmínek, kterou je, že dotyčná osoba musí požádat Úřad práce o poskytnutí podpory. Bohužel však výše podpory nedokáže pokrýt veškeré nutné náklady na živobytí, natož

⁵⁵ ONDŘEJ, J. *Zadlužení - fenomén současnosti*. Praha: Soukromá vysoká škola ekonomických studií, 2012, s. 200.

náklady spojené se splácením úvěru či hypotéky, proto je ztráta práce jedním z nejrizikovějších faktorů, které mají negativní dopad na zadluženost člověka.⁵⁶

Vysokou mírou nezaměstnanosti a dlouhodobou nezaměstnaností jsou nejvíce ohroženy zejména osoby s nízkým vzděláním, mladí lidé, ženy, členové minoritních skupin (především rasově, ale i kulturně či nábožensky identifikovaní) a noví imigranti. Tyto osoby snadněji než jiné ztrácejí zaměstnání a nacházejí spíše zaměstnání hůře placená nebo s nejistou budoucností. Dlouhodobá nezaměstnanost může být vstupenkou do světa chudoby a nouze, avšak ne všichni nezaměstnaní žijí v bídě a ne všichni chudí jsou nezaměstnaní.⁵⁷

Nezaměstnanost je velice podstatný, negativní ekonomický jev, který může být i politicky nebezpečný a zároveň je pro člověka neefektivní a destruktivní. Rozlišujeme několik druhů nezaměstnanosti a to například:

- **Frikční nezaměstnanost:** patří sem osoby, které hledají zaměstnání nebo které přecházejí z jednoho zaměstnání do druhého. Jedná se o krátkodobou nezaměstnanost;
- **Strukturální nezaměstnanost:** vzniká nerovnováhou na trhu práce, která je způsobena nesouladem mezi nabízenou pracovní silou a poptávkou po konkrétním typu práce. To znamená, že sice vznikají nové pracovní místa, avšak ne vždy mohou být zaplněna z důvodu neodpovídající kvalifikace uchazečů;
- **Cyklická nezaměstnanost:** má přímou souvislost s kolísáním výkonu ekonomiky a je závislá na fázi hospodářského cyklu, kdy v případě jeho propadu je poptávka po práci velmi nízká. Jedná se o nezaměstnanost dlouhodobou a nejobtížněji odstranitelnou;
- **Dobrovolná nezaměstnanost:** lidé si sice práci hledají, ale za vyšší mzdu, než která na trhu převládá. Tito lidé upřednostňují volný čas, studium, či péči o dítě před špatně placenou prací. To tedy znamená, že při dobrovolné nezaměstnanosti je počet volných pracovních míst vyšší nebo roven počtu nezaměstnaných;

⁵⁶ BUCHTOVÁ, B., ŠMAJS, J., BOLELOUCKÝ, Z. *Nezaměstnanost*. Praha: Grada, 2013, s. 49.

⁵⁷ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, s. 95.

- **Nedobrovolná nezaměstnanost:** lidem se nedaří nalézt volné pracovní místo, ačkoliv jsou ochotni pracovat za mzdu, která na trhu převládá. Z toho vyplývá, že poptávka po práci je nižší, než nabídka práce.⁵⁸

Obecná míra nezaměstnanosti v ČR se od roku 2012 neustále snižuje. V prosinci roku 2015 činila obecná míra nezaměstnanosti 4,5 %, což oproti prosinci 2014, kdy tato míra činila 5,9 %, představuje meziroční pokles o 1,4 procentního bodu. Obecnou míru nezaměstnanosti 15–64letých vždy za měsíc prosinec v jednotlivých letech uvádí následující tabulka:

Tabulka 2 – Obecná míra nezaměstnanosti

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obecná míra nezaměstnanosti (v %)	7,0	6,6	7,2	6,8	5,9	4,5
Počet nezaměstnaných (v tisících)	364,8	338,0	374,0	351,9	307,4	235,2

Zdroj hodnot: Český statistický úřad⁵⁹, výběr z tabulky

4.2 Matky samoživitelky

Matkami samoživitelkami jsou nazývány svobodné, rozvedené či ovdovělé matky, které vychovávají své děti samy. Domácnosti, které mají jen jednoho dospělého člena starajícího se o děti, jsou nejvíce ohroženy chudobou. Takových domácností bylo v roce 2014 v České republice 176 231, což představuje zhruba 1/7 všech domácností. V 9 z 10 případů je to žena, která je právě tím jedním dospělým členem domácnosti.⁶⁰

Matka samoživitelka je většinou jediným člověkem, který se podílí na ekonomickém zajištění rodiny, tudíž její finanční situace není vůbec jednoduchá. Na pomoc s náklady domácnosti by v případě rozvedených matek samoživitelek mělo sloužit výživné, stanovené pro otce dítěte. Avšak častokrát se stává, že výše výživného zdaleka nepokryje

⁵⁸ MUSELÍKOVÁ, M., VAŇKOVÁ, Z., VODIČKOVÁ, M. *Právo v sociální oblasti*. Brno: Institut mezioborových studií, 2015, s. 96

⁵⁹ Obecná míra nezaměstnanosti | ČSÚ [online] [cit. 2016-03-07].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-prosinec-2015>

⁶⁰ Příjmy a životní podmínky domácností-2014 | ČSÚ [online] [cit. 2016-03-09].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20543103/1600211512a.pdf/cf8868b6-9541-4501-be83-fabb129b78de?version=1.0>

náklady na základní potřeby dětí, či dokonce není výživné otcem hrazeno vůbec. Pokud je to možné, volí matky samoživitelky variantu společné domácnosti s rodiči, kteří jí pomáhají nejen s péčí o dítě, ale i po finanční stránce.

Potíže matek samoživitelek nastávají i v oblasti trhu práce, kdy zaměstnanost žen je nižší než u mužů a navíc ženy mají často nižší příjem než muži, což dále prohlubuje příjmový propad rodiny. Rozdíl mezi příjmy a výdaji samoživitelek bývá často minimální, tudíž jsou náchylnější k půjčkám, kterými kompenzují nedostatečný příjem. Matky chtějí pro své dítě to nejlepší a často jsou schopny vyhovět jeho přáním i přes nepříznivou finanční situaci, což může vést až k dluhům.

Současný demografický vývoj naznačuje, že počet matek samoživitelek bude v následujících letech narůstat. Děje se tak převážně na základě dvou faktorů. Jedním z nich je vysoká rozvodovost, která se v posledních letech pohybuje okolo necelých 50 %. V důsledku rozvodu se ženy stávají matkami samoživitelkami nejčastěji ve věku 25–49 let. Druhým faktorem je zvyšující se počet dětí narozených mimo manželství. Odhaduje se, že nejméně polovina dětí narozených mimo manželství se rodí ženě, která žije bez partnera. Věk těchto žen se pohybuje nejčastěji okolo 25–29 let.⁶¹ Počet rozvedených manželství a počet dětí narozených mimo manželství uvádí následující tabulka:

Tabulka 3 – Rozvody a živě narozené děti mimo manželství

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rozvody	29 133	30 783	28 133	26 402	27 895	26 764
Úhrnná rozvodovost (v %)	46,8	50,0	46,2	44,5	47,8	46,7
Živě narození mimo manželství	45 954	47 164	45 421	47 088	48 000	51 267
Živě narození mimo manželství (v %)	38,8	40,3	41,8	43,4	45,0	46,7

Zdroj hodnot: Český statistický úřad⁶², výběr z tabulky

⁶¹ HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice*, 2011 [online] [cit. 2016-03-10].

Dostupné z: http://www.genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf

⁶² Vybrané demografické údaje v České republice | ČSÚ [online] [cit. 2016-03-10].

Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/33786359/32018115_0101.pdf/22674bba-d272-43c3-b228-6f6af29550cb?version=1.1

4.3 Seniori

Seniory bývají v České republice označovány osoby starší 65 let. Avšak na věkové zařazení seniorů může mít každý člověk jiný názor, neboť pojem stáří je individuální a neexistuje oficiální datum, od kdy v životě lidí začíná. Podle mnoha laických názorů je ztráta soběstačnosti a funkčních schopností rozhodujícím faktorem pro zařazení do kategorie „*starý*“.⁶³

Dle ČSÚ podíl seniorů v roce 2014 opět vzrostl, což koresponduje s neustálým stárnutím populace. K 31. prosinci roku 2014 počet osob ve věkové skupině 65+ činil 1 880 406, což představuje 17,8 % všech obyvatel ČR. O věkovém složení obyvatelstva vypovídá následující tabulka:

Tabulka 4 – Věkové složení obyvatelstva 2009–2014 (k 31.12.)

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Věková skupina 0–14	1 494	1 518	1 541	1 560	1 577	1 601
Věková skupina 15–64	7 414	7 397	7 263	7 188	7 109	7 057
Věková skupina 65+	1 599	1 636	1 701	1 768	1 826	1 880

Zdroj hodnot: Český statistický úřad⁶⁴, výběr z tabulky, (Pozn. Počty obyvatel jsou uvedeny v tisících)

Seniři, jakožto sociálně slabší skupina, bývají nejčastějším cílem různých nebezpečných kampaní bankovních a zejména nebankovních subjektů. Nejrizikovější oblastí pro seniory jsou již výše zmíněné předváděcí akce, kde prodejci vyvíjejí psychologický nátlak a přesvědčují návštěvníky k nákupu většinou zbytečného a drahého zboží. Ačkoliv jsou seniři varováni spotřebitelskými organizacemi, aby nepodléhali manipulačním technikám prodejců, kteří často používají nekalé praktiky, a nenechávají se přemluvit k neuváženému

⁶³ ONDŘEJ, J. *Zadlužení - fenomén současnosti*. Praha: Soukromá vysoká škola ekonomických studií, 2012, s. 231.

⁶⁴ Věkové složení obyvatelstva| ČSÚ [online] [cit. 2016-02-28].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20554227/1300691501.pdf/5713f724-caf9-413d-8747-59b0d72d6c0b?version=1.0>

nákupu zboží, tak i přesto v mnoha případech smlouvu podepíší a následně nedokáží své závazky plnit a dostávají se do finančních problémů.⁶⁵

Dalším důvodem pro zadlužení seniorů může být samotný odchod do penze v případě, že ještě stále splácí své finanční závazky z doby, kdy byli zaměstnáni. Nástupem do důchodu jejich příjem klesá a vzniká zde riziko finančních problémů. Třetím častým důvodem je zadlužení kvůli jejich potomkům, kteří své dluhy nezvládají splácet.⁶⁶

Tyto tři důvody zadlužení jsou nejčastějšími příčinami exekucí na důchody. Dle ČSSZ, která provádí exekuční srážky ze všech druhů důchodů a to ze starobních, invalidních i pozůstalostních, vzrostl v prosinci roku 2015, oproti prosinci roku předchozího, počet exekucí na vyplácené důchody o 6,21 % na téměř 80 tisíc exekucí. Dalšími důvody exekučních srážek mohou být pokuty dopravnímu podniku, penále zdravotním pojišťovnám či poplatky obcím za svoz odpadu. Dlužník je vždy o srážkách informován písemně. Počet důchodů s exekuční srážkou uvádí následující tabulka:

Tabulka 5 – Počet výplat důchodů se zařízenou exekuční srážkou
(v prosinci daného roku)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet výplat důchodů s exekuční srážkou	51 184	60 874	67 614	70 997	75 315	79 991

Zdroj hodnot: ČSSZ⁶⁷, výběr z tabulky

⁶⁵ ONDŘEJ, J. *Zadlužení - fenomén současnosti*. Praha: Soukromá vysoká škola ekonomických studií, 2012, s. 234.

⁶⁶ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013, s. 153.

⁶⁷ Počet výplat důchodů se zařízenou exekuční srážkou | ČSSZ [online] [cit. 2016-03-06].

Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/20160211-vzrostl-pocet-duchodu-s-exekucni-srazkou.-rostou-i-exekuce-z-nemocenskyh-davek.htm>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 SOCIOLOGICKÝ VÝZKUM

V mé bakalářské práci byly až do této části zpracovány pouze teoretické poznatky o problematice zadlužování. Proto bych se ráda v následující kapitole pokusila o zpracování praktických poznatků, které jsem získala pomocí sociologického výzkumu. Dále zde budou stanoveny hypotézy, které budou v poslední podkapitole buď potvrzeny, nebo vyvráceny.

5.1 Metoda a technika výzkumu, hypotézy

Metoda výzkumu

Pro svoji práci jsem si zvolila kvantitativní výzkum, který je metodou pro sběr dat a je zaměřený na velké množství respondentů. Kvantitativní výzkum umožňuje relativně rychlý sběr dat, který probíhá pomocí standardizovaných technik, jako je rozhovor, dotazník nebo pozorování. Dále umožňuje poměrně rychlou analýzu dat a poskytuje přesná numerická data a jistotu, že výsledky jsou nezávislé na výzkumníkovi. Cílem kvantitativního výzkumu je testování hypotéz.⁶⁸

Technika výzkumu

Jako techniku kvantitativního výzkumu jsem zvolila dotazník. Dotazník je nejfrekventovanější technika zjišťování hromadných údajů. Můžeme jím získávat velké množství informací při malé investici času. V mém dotazníku budou použity otázky uzavřené, které nabízí již hotové alternativní odpovědi a otázky polouzavřené, které nabízí jak alternativní odpovědi, tak i možnost uvést odpověď vlastní. Typ dotazníku jsem zvolila webový, který byl zveřejněný na webové stránce, kde se odpovědi přímo přenášejí do databáze. Způsob získávání respondentů probíhalo samovýběrem, to znamená, že respondent se sám rozhodne, zda se výzkumu zúčastní či nikoliv. Dotazník byl zcela anonymní.⁶⁹

⁶⁸ OLECKÁ, I., IVANOVÁ, K. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s., 2010, s. 11.

⁶⁹ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, s. 122-137.

Hypotézy

Hypotéza je vědecký předpoklad, který je vyvozený z vědecké teorie, kterou hypotézy následně potvrzují nebo zpochybňují. Při kvantitativním výzkumu se hypotézy stanovují na začátku výzkumu a určují jeho směr. Základní vlastností hypotézy je, že vyjadřuje vztahy mezi proměnnými.⁷⁰

Pro svůj výzkum jsem se rozhodla stanovit 2 následující hypotézy:

H1: Vysokoškolsky vzdělaní lidé platí své splátky bez prodlení častěji, než lidé vyučení bez maturity.

H2: Lidé ve věku 20–29 let si berou úvěr na částku 1 000 000–4 999 999 Kč častěji, než lidé ve věku 40–49 let.

5.2 Analýza získaných dat

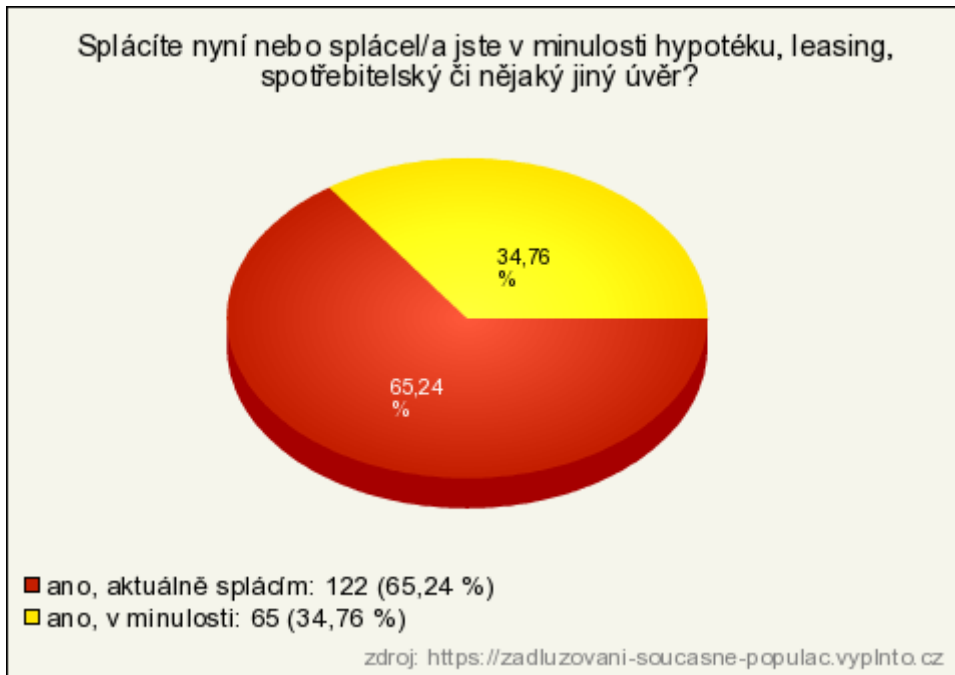
Dotazník, který je přílohou č. 1., se skládá ze 14 otázek, z nichž 9 bylo uzavřených a 5 polouzavřených. Sběr dat probíhal od 28. 2. 2016 do 13. 3. 2016 na webových stránkách www.vyplnto.cz. Dotazník vyplnilo celkem 187 respondentů, z nichž někteří byli o vyplnění požádání přímo mnou (kolik z nich dotazník opravdu vyplnilo, mi není známo) a někteří dotazník vyplnili na základě zveřejnění na webových stránkách www.facebook.com, www.chytrazena.cz a www.vyplnto.cz. Výběr respondentů tedy probíhal, jak již bylo uvedeno výše, samovýběrem.

V následující podkapitole budou graficky znázorněny výsledky dotazníkového šetření. Ke každé otázce bude vytvořen graf, který bude znázorňovat jednotlivé odpovědi k dané otázce pomocí absolutní i relativní četnosti.

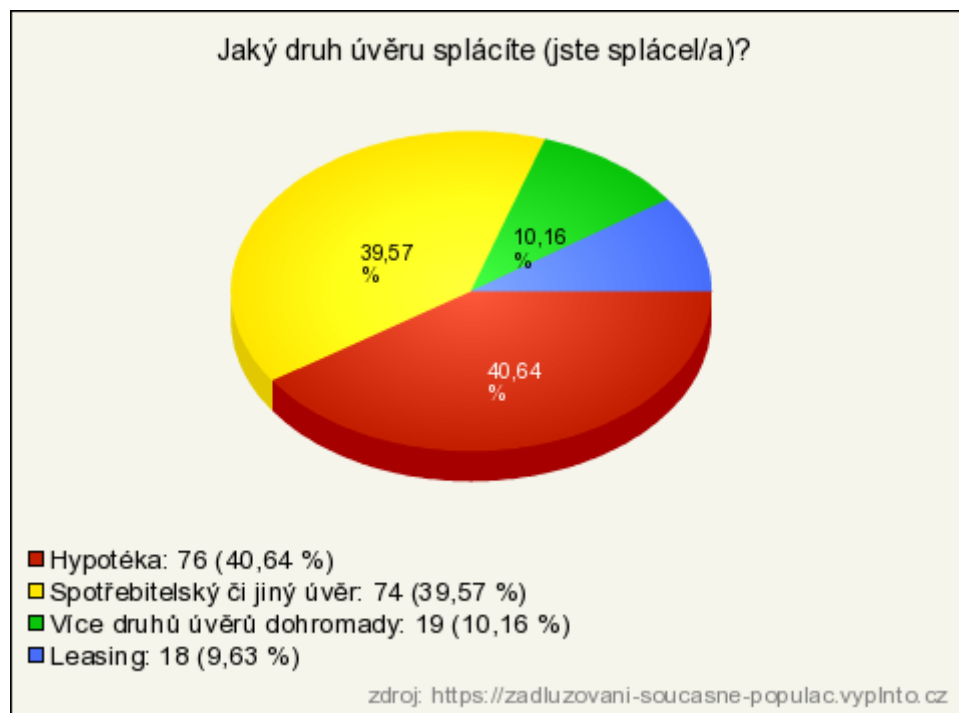
⁷⁰ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, s. 63-66.

Otázka č. 1: Splácíte nyní nebo splácel/a jste v minulosti hypotéku, leasing, spotřebitelský či nějaký jiný úvěr?

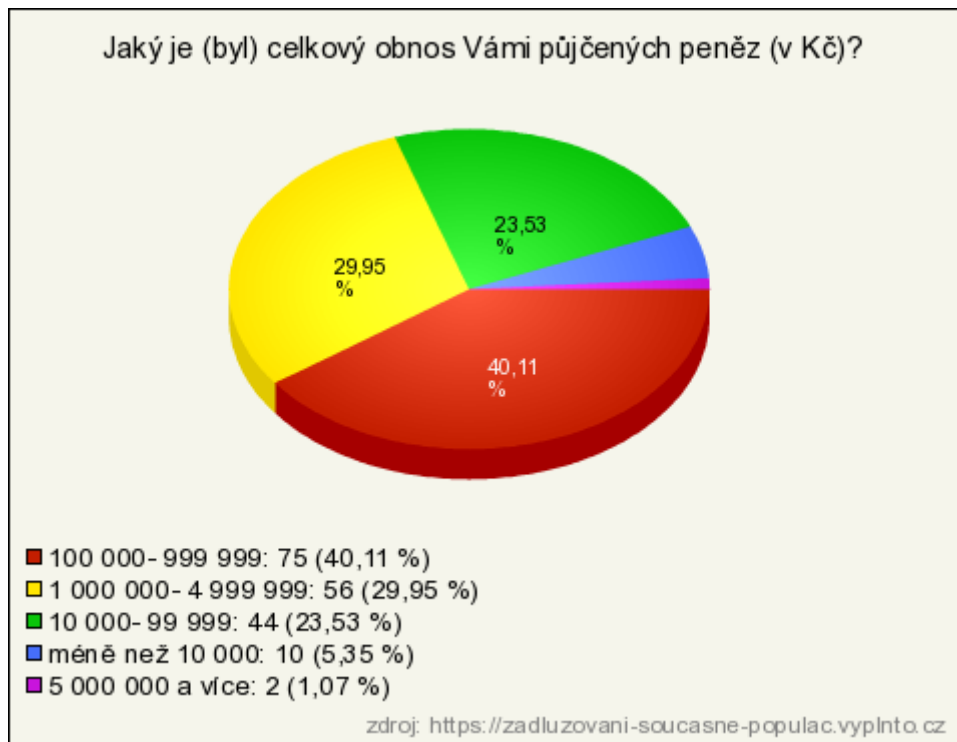
Graf č. 1

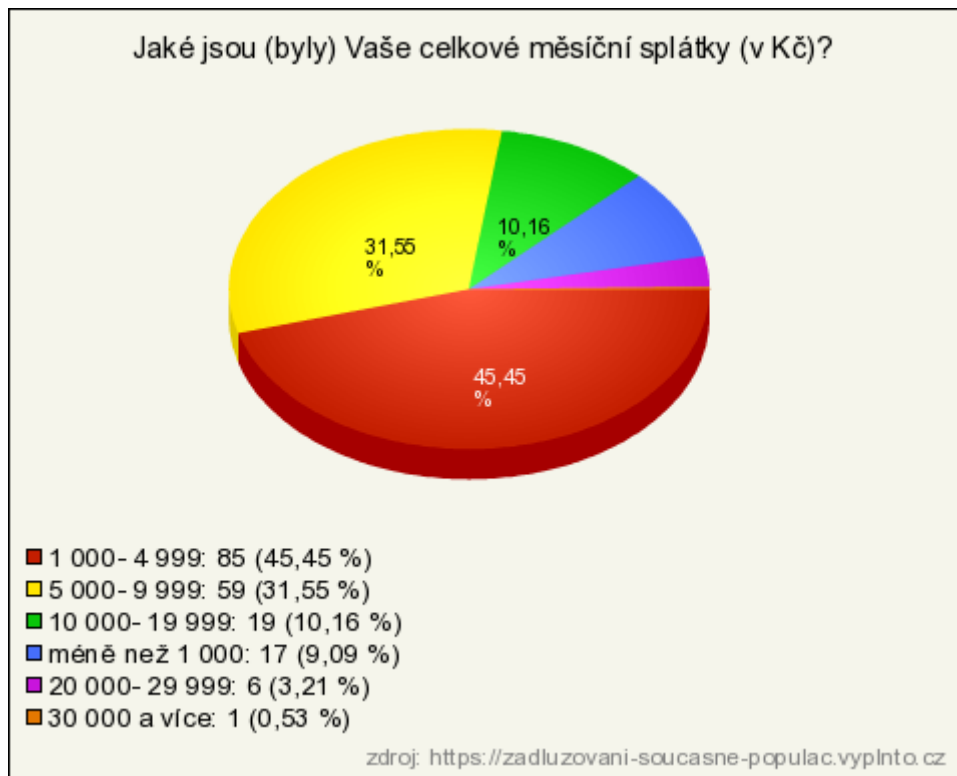
Z grafu vyplývá, že aktuálně splácí úvěr 122 respondentů a zbylých 65 respondentů úvěr splácelo v minulosti.

Otázka č. 2: Jaký druh úvěru splácíte (jste splácel/a)?**Graf č. 2**

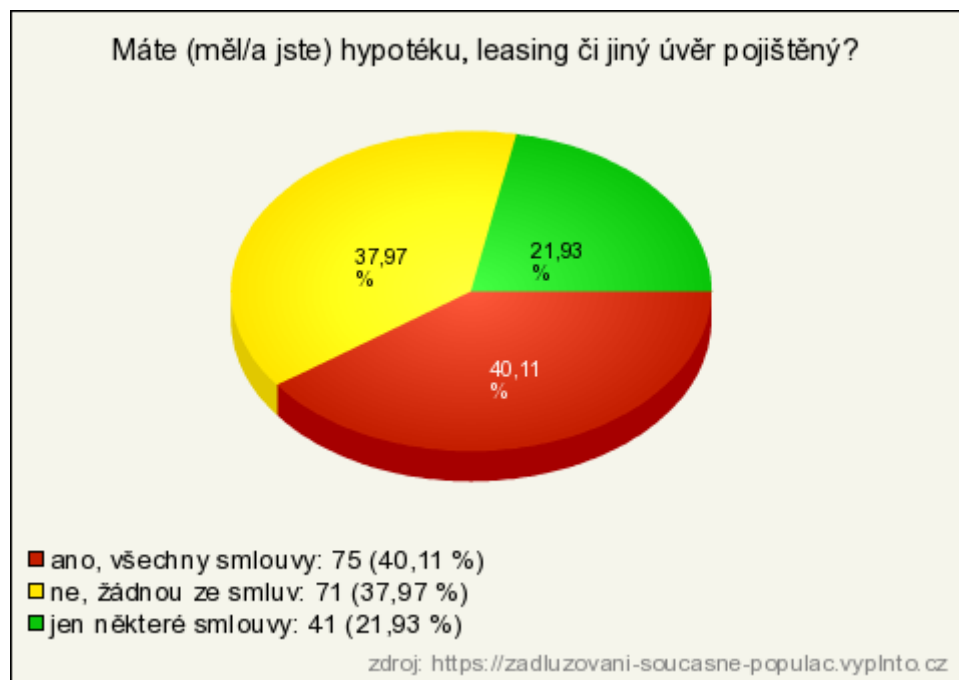
Tento graf nám uvádí, jaký druh úvěru respondenti splácí, popřípadě spláceli. Můžeme říci, že respondenti převážně splácí jeden druh úvěru (168 respondentů), z toho nejčastěji splácí hypotéku (76 respondentů), nejméně často naopak leasing (18 respondentů). Více druhů úvěru dohromady splácí, nebo splácelo 19 respondentů.

Otázka č. 3: Jaký je (byl) celkový obnos Vámi půjčených peněz (v Kč)?**Graf č. 3**

Z uvedeného grafu vyplývá, že celkový obnos půjčených peněz nejčastěji činí částku v rozmezí 100 000–999 999 Kč, kterou uvedlo 75 respondentů. Druhou nejčastější odpovědí byla částka v rozmezí 1 000 000–4 999 999 Kč, kterou zvolilo 56 respondentů. Naopak pouze 2 respondenti uvedli, že jejich celkový obnos půjčených peněz činil 5 000 000 Kč a více.

Otázka č. 4: Jaké jsou (byly) Vaše celkové měsíční splátky (v Kč)?**Graf č. 4**

Z uvedených výsledků vidíme, že respondenti nejčastěji splácí částku v rozmezí 1 000–4 999 Kč, kterou zvolilo 85 respondentů. Druhá nejčastější výše splátky (splátek) byla v rozmezí 5 000–9 999 Kč, kterou zvolilo 59 respondentů. Pouze 1 respondent uvedl, že jeho splátka (splátky) činí 30 000 Kč a více.

Otázka č. 5: Máte (měl/a jste) hypotéku, leasing či jiný úvěr pojištěný?**Graf č. 5**

Následující graf uvádí, zda respondenti mají, nebo měli své úvěry pojištěné. Z výsledků vyplývá, že 75 respondentů si vždy nechalo všechny smlouvy pojistit, ale naopak 71 respondentů svůj úvěr nikdy nepojistilo. Zbýlých 41 respondentů mělo pojištěné jen některé smlouvy.

Otázka č. 6: Z jakého důvodu jste smlouvu uzavřel/a?

Graf č. 6

U této otázky nejvíce respondentů (141), jako důvod uzavření smlouvy, uvedlo nedostatek peněz. Druhou nejčastější odpovědí, avšak s nízkým počtem (6 respondentů), byla lákavá reklama. Za zmínku stojí i odpověď, že klient uzavřel smlouvu z důvodu nátlaku prodejce, tuto odpověď uvedli 2 respondenti. U této otázky mohli respondenti volit i odpověď vlastní, kterou zvolilo 31 respondentů. Většina z vlastních odpovědí se vyskytovala po jedné, avšak 4 respondenti uvedli za důvod uzavření smlouvy pomoc známému, nebo kamarádovi a další dva respondenti uvedli jako důvod uzavření smlouvy vyplacení partnera po rozvodu. Zajímavou odpovědí byla „*bohužel jsem leasing zdědil*“.

Otázka č. 7: Máte nyní nebo měl/a jste v průběhu splácení smlouvy splátky v prodlení?

Graf č. 7

Následující otázka zjišťovala, zda respondenti hradí své splátky včas. Převážná většina (154 respondentů) uvedla, že nikdy neměli splátky v prodlení, což je samozřejmě pozitivní zjištění. Bohužel naopak 6 respondentů uvedlo, že úvěr nezvládají splácet a tím pádem jsou v exekuci nebo insolventi. Další 1 respondent odpověděl, že exekuci měl v minulosti. S jednou splátkou se v průběhu splácení opozdilo 14 respondentů a s více než jednou splátkou se opozdilo 11 respondentů.

Otázka č. 8: Z jakého důvodu jste splátku (splátky) uhradil/a nebo hradíte v prodlení? (možno zvolit více odpovědí)

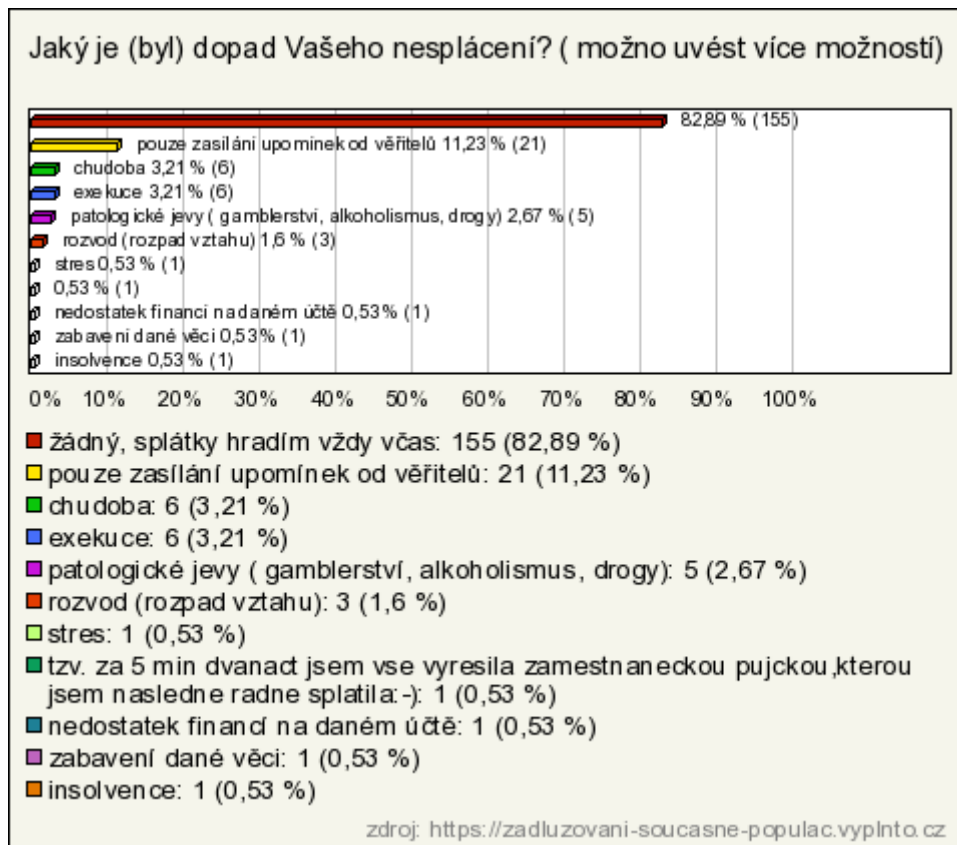
Graf č. 8

Otázka č. 8 zjišťovala důvod úhrady splátek v prodlení. Tato otázka umožňovala zvolit více odpovědí najednou, proto počet odpovědí neodpovídá počtu respondentů. Dle předchozí otázky logicky 154 respondentů (153+1, který místo předepsané odpovědi: „žádný, splátky hradím vždy včas“, zvolil odpověď vlastní: „nehradím po splatnosti“, což je vlastně to samé) uvedlo, že důvod nebyl žádný, protože své splátky hradí vždy včas. Nejvíce byly zmiňovány důvody jako nedostatek finančních prostředků (20 respondentů) a zapomnětlivost (10 respondentů).

Otázka č. 9: Jaký je (byl) dopad Vašeho nespláčení? (možno uvést více možností)

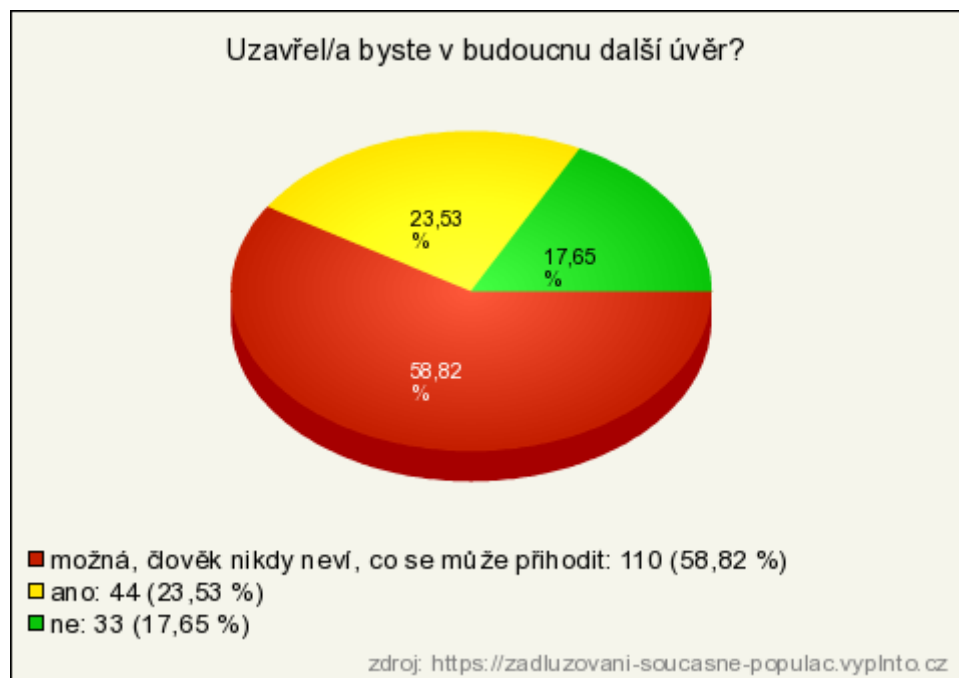
Graf č. 9

Následující otázka zjišťovala případné následky nespláčení. U této otázky bylo opět možno volit více odpovědí. S ohledem na předchozí dvě otázky, nejvíce respondentů (155) zvolilo odpověď: „žádný, splátky hradím vždy včas“, neboť vzhledem k jejich řádnému spláčení, nebyl dopad žádný. Se zasíláním upomínek se setkalo 21 respondentů. Dle otázky č. 7, uvedlo 7 respondentů, že dopadem jejich nespláčení byla exekuce, popřípadě insolvence. Dále 6 respondentů uvedlo, že následkem nespláčení byla chudoba a 5 respondentů uvedlo patologické jevy, jako je gamblerství, alkoholismus či drogy.

Otázka č. 10: Uzavřel/a byste v budoucnu další úvěr?

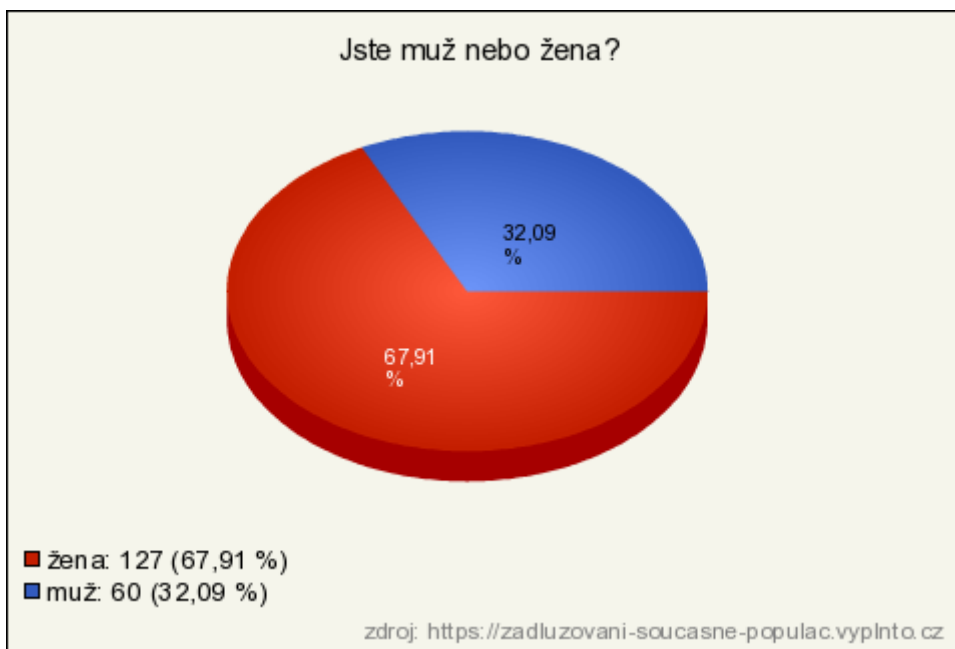
Graf č. 10

Tato otázka zjišťovala, zda by respondenti po předchozích zkušenostech, uzavřeli smlouvu další. Odpověď „ano“ uvedlo 44 respondentů, odpověď „ne“ uvedlo 33 respondentů. Zbýlých 110 respondentů zvolilo odpověď „možná, člověk nikdy neví, co se může přihodit“.

Otázka č. 11: Jste muž nebo žena?

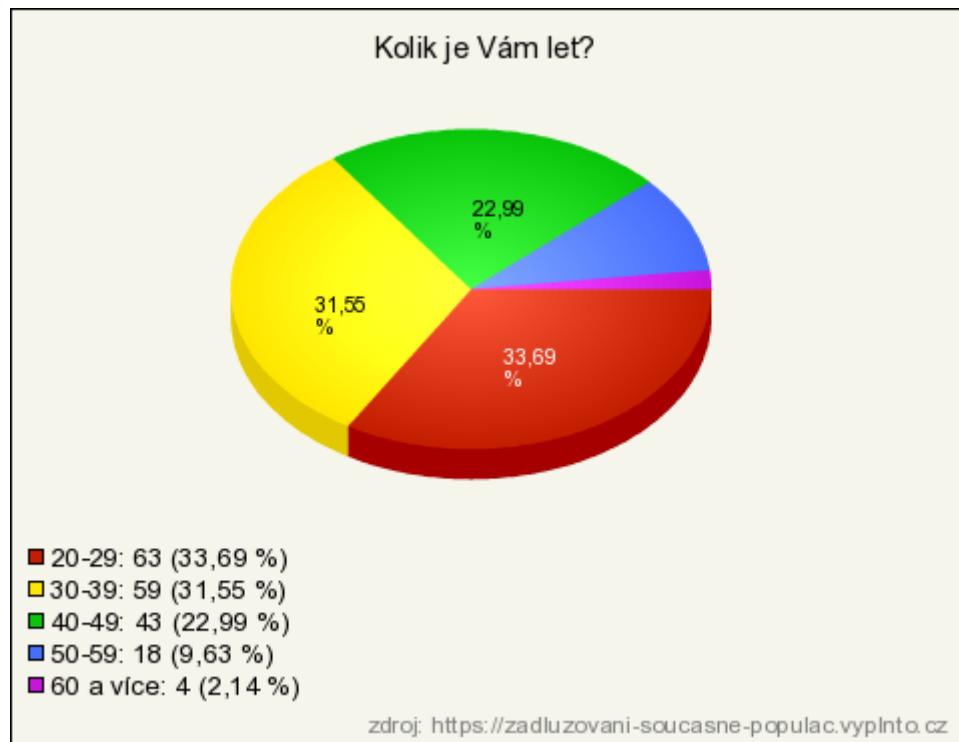
Graf č. 11

Následující otázky už jsou spíše všeobecného rázu. Mezi respondenty převažovaly ženy (127 respondentů), v menší míře byli zastoupeni muži (60 respondentů).

Otázka č. 12: Kolik je Vám let?

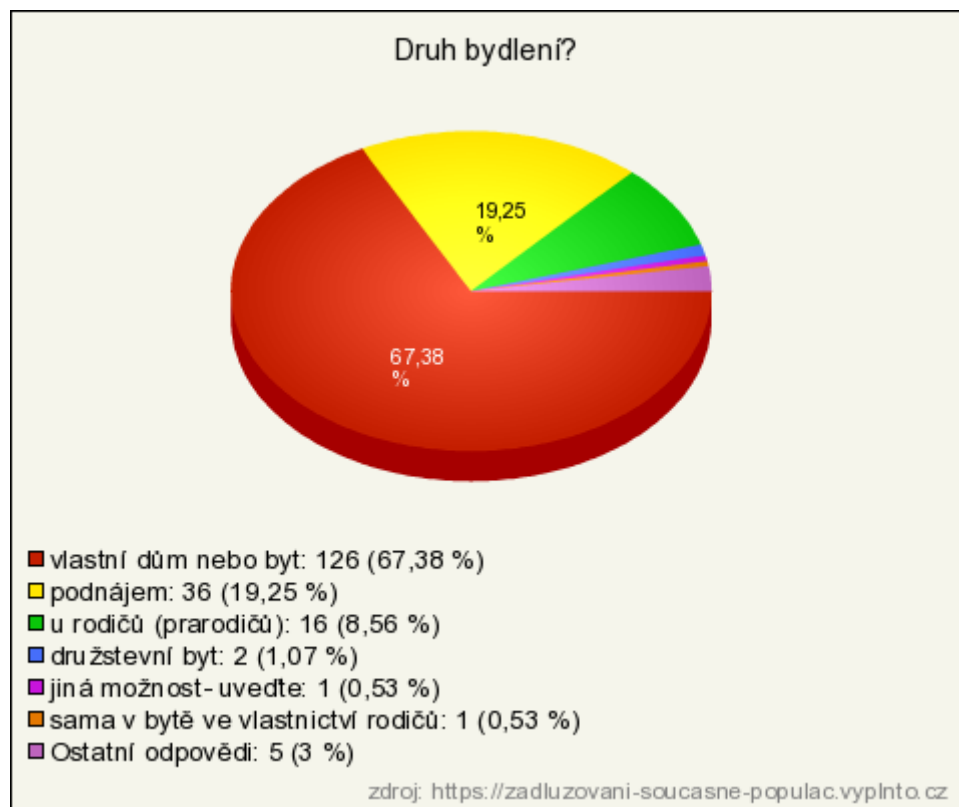
Graf č. 12

Tento graf vypovídá o věkovém složení respondentů. Nejvíce respondentů (63) se nacházelo ve věkové skupině 20-29 let, za nimi následovala skupina ve věku 30-39 let (59 respondentů). Nejméně respondentů (4) se nacházelo ve věkové skupině 60 let a více.

Otázka č. 13: Druh bydlení?

Graf č. 13

Dle grafu vidíme, že převážná většina respondentů (126) bydlí ve vlastním domě nebo bytě. Za zmínku stojí jedna z ostatních odpovědí: „*Neobyvatelná barabizna bez vody, topení, elektřiny, to vše kvůli trestné činnosti v justici, je to hnus!*“.

Otázka č. 14: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**Graf č. 14**

Poslední otázka zjišťovala vzdělání respondentů, nejvíce z nich (94) uvedlo středoškolské vzdělání s maturitou, poté následovalo 57 respondentů, kteří uvedli vzdělání vysokoškolské. Pouze jeden respondent uvedl vzdělání základní.

5.3 Ověření hypotéz

Pro ověření hypotéz jsem využila surová data, která jsou zveřejněna u mého dotazníku na webových stránkách www.vyplnto.cz. Tato data zobrazují jednotlivé odpovědi každého respondenta.

Ověření H1: Vysokoškolsky vzdělaní lidé platí své splátky bez prodlení častěji, než lidé vyučení bez maturity.

Vysokoškolské vzdělání, jakožto nejvyšší dosažené vzdělání, uvedlo celkem 57 respondentů. Vyučení bez maturity uvedlo celkem 18 respondentů. Hrazení splátek bez prodlení uvedlo celkem 154 respondentů, mezi nimiž bylo 47 respondentů vysokoškolsky vzdělaných a 16 respondentů vyučených bez maturity. Z následujících výpočtů vyplývá, že respondentů, kteří mají vysokoškolské vzdělání a hradí své splátky včas, bylo 82,6 %. A respondentů vyučených bez maturity, kteří hradí své splátky včas, bylo 88,9 %.

Hypotéza tedy nebyla potvrzena.

Ověření H2: Lidé ve věku 20–29 let si berou úvěr na částku 1 000 000–4 999 999 Kč častěji, než lidé ve věku 40–49 let.

Respondentů ve věku 20–29 let bylo 63 a respondentů ve věku 40–49 let bylo 43. Částku v rozmezí 1 000 000–4 999 999 Kč, jakožto celkový obnos půjčených peněz, zvolilo celkem 56 respondentů, z nichž 17 bylo ve věku 20–29 let a 13 ve věku 40–49 let. V procentuálním vyjádření bylo 26,9 % respondentů ve věku 20–29 let a 30,2 % respondentů ve věku 40–49 let. **Hypotéza tedy nebyla potvrzena.**

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabývala problematikou zadlužování, které je v současné době velice závažným tématem. Myslím si, že v dnešní době není příliš snadné „*umět se správně zadlužit*“. Neboť před samotným rozhodnutím pro úvěr, je potřeba si vše řádně promyslet a propočítat, což činí málokdo a tudíž poté není daleko k problémům se splácením. Zvláště například u hypoték je potřeba jednat obzvláště obezřetně, neboť hypoteční úvěry bývají většinou závazkem třeba i na třetinu života.

Dle mého názoru jsou nejhorší skupinou lidé, kteří novou půjčkou splácí půjčku předchozí a tak činí stále dokola, aniž by si uvědomovali, že takové řešení nemá vůbec smysl. Tito lidé zřejmě příliš neoplývají finanční gramotností, která je, jak již bylo zmíněno, v problematice úvěrů také důležitá.

Tato práce mi přinesla spoustu nových poznatků, které souvisejí se zadlužováním populace. A zároveň jsem si z této práce odnesla i pár důležitých rad do budoucna, jak si například zvolit solidního věřitele, na co si dávat pozor před podepsáním smlouvy nebo jak se vyvarovat případným problémům se splácením.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit a popsat důvody uzavření smlouvy (což koresponduje s otázkou č. 6) a dopady nesplácení závazků na současnou populaci (což koresponduje s otázkou č. 9).

Nejčastějším důvodem pro uzavření smlouvy, jak se dalo obecně předpokládat, byl nedostatek financí, což jako odpověď zvolilo 75,81 % (141) respondentů. Ačkoliv si myslím, že v dnešní době je vliv reklamy na člověka silný, tak pouze 3,23 % (6) respondentů zvolilo jako důvod uzavření smlouvy lákavou reklamu. Dle mého názoru za zmínku stojí i skutečnost, že 2,15 % (4) respondentů uvedlo, že smlouvu uzavřeli proto, aby pomohli známému či kamarádovi. Na odpovědi ve smyslu, že v danou chvíli bylo výhodnější vzít si úvěr a postupně splácet, než vydat všechny úspory najednou, se shodlo 2,15 % (4) respondentů. Vyplacení partnera po rozvodu, jakožto důvod uzavření smlouvy, uvedlo 1,81 % (2) respondentů. Ve dvou případech se dokonce stalo, že respondent podepsal smlouvu pod nátlakem prodejce.

Vzhledem ke skutečnosti, že 82,35 % (154) respondentů uvedlo, že se nikdy v průběhu splácení se splátkou neopozdili, zvolilo 82,89 % (155) respondentů na otázku dopadu nesplácení odpověď, že dopad nebyl žádný. Se zasíláním upomínek od věřitelů se setkalo

11,23 % (21) respondentů. Dalších 3,21 % (6) respondentů uvedlo, že jejich nesplácení vyústilo až v exekuci. Ve stejném procentuálním zastoupení se objevovala i chudoba. U 2,67 % (5) respondentů byly dopadem patologické jevy, jako gamblerství, alkoholismus, či drogy. Rozvod, jakožto dopad nesplácení, uvedlo 1,6 % (3) respondentů. Další odpovědi byly zvoleny vždy jednou, zde se objevoval například „*stres*“, „*insolvence*“, či „*zabavení dané věci*“. Vzhledem k tomu, že u otázky, která zjišťovala dopad nesplácení, bylo možno zvolit více odpovědí najednou, případně uvést i odpověď vlastní, není celkový součet odpovědí 100% (187).

Dle výše uvedených informací si dovoluji konstatovat, že cíl práce byl splněn, neboť byla zjištěna spousta rozličných odpovědí, jak na otázku důvodu uzavření smlouvy, tak na otázku dopadů nesplácení závazků.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů [online] [cit. 2016-01-29].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-21/print>

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele [online] [cit. 2016-03-13].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-634>

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů [online] [cit. 2016-03-20].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-120>

Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech [online] [cit. 2016-03-08].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-190>

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) [online] [cit. 2016-03-20].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online] [cit. 2016-03-20].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů [online] [cit. 2016-03-06].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-145>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online] [cit. 2016-03-08].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Knihy

BĚHOUNEK, P. *Úvěry a půjčky*. 1.vyd. Ostrava: Sagit, 2000, 134 s. ISBN 80-7208-155-1.

BUCHTOVÁ, B., ŠMAJS, J., BOLELOUCKÝ, Z. *Nezaměstnanost*. 2.vyd. Praha: Grada, 2013, 187 s. ISBN 978-80-247-4282-3.

DOHNAL, J. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011, 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9.

DUPAL, L. *Odpovědné půjčování - Jak nespádnout do dluhové pasti*. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, 2012, 6 s. ISBN 978-80-87719-02-2

DUPAL, L., SCHLÖSSBERGER, O., TOMAN, P. *Podepsat můžeš, přečíst musíš! : (umíme si půjčit peníze?)*. 2.vyd. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, 2008, 32 s. ISBN 978-80-9030303-3-5

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, 269 s., ISBN 978-80-223-2391-8

JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. 1.vyd. Praha: Grada, 2013, 176 s. ISBN 978-80-247-4833-7

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, 172 s. ISBN 80-86429-08-3

MELUZÍN, T. *Bankovní produkty a služby. Bankovníctví I*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2014, 198 s.

OLECKÁ, I., IVANOVÁ, K. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s., 2010, 44 s. ISBN 978-80-87240-33-5

ONDŘEJ, J. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1.vyd. Praha: C.h.BECK, 2013, 365 s. ISBN 978-80-7400-446-9

ONDŘEJ, J. *Zadlužení - fenomén současnosti*. 1.vyd. Praha: Soukromá vysoká škola ekonomických studií, 2012, 270 s. ISBN 978-80-86744-92-6

PRUNNER, P. *Psychologie gamblerství aneb Sázka na štěstí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 273 s. ISBN 978-80-7380-074-1

PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. 1.vyd. Praha: TRITON, 2008, 93 s. ISBN 978-80-7387-100-0

REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5.vyd. Praha: Management Press, 2012, 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6

SMRČKA, L. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 538 s. ISBN 978-80-7400-199-4

SUTTON, G. *Jak se zbavit dluhů: místo dluhů získejte dobrý kredit*. Hodkovičky [Praha] : Pragma, 2010, 237 s. ISBN 978-80-7349-129-1

ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovníctví*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010, 253 s. ISBN 978-80-7408-029-6

Studijní texty

MUSELÍKOVÁ, M., VAŇKOVÁ, Z., VODIČKOVÁ, M. *Právo v sociální oblasti*. Brno: Institut mezioborových studií, 2015, 145 s.

ŠTABLOVÁ, R. *Kriminologie*. Studijní texty. Praha, 2008, 78 s.

TKÁČ, J. *Adiktologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, 118 s.

Internetové zdroje

Bankovní statistika | ČNB [online] [cit. 2016-03-13].

Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/bankovni_statistika/bank_stat_komentar.html

Celkové zadlužení domácností| ČNB [online] [cit. 2016-02-25].

Dostupné z:

http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=200512&p_do=201512&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

O České národní bance| ČNB [online] [cit. 2016-01-29].

Dostupné z:

http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

Šetření úvěrových podmínek bank| ČNB [online] [cit. 2016-03-19].

Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/uverove_setreni/download/2015_q4_BLS.pdf

Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015| ČNB [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015.pdf

Obecná míra nezaměstnanosti| ČSÚ [online] [cit. 2016-03-07].

Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/czso/cris/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-prosinec-2015>

Příjmy a životní podmínky domácností-2014| ČSÚ [online] [cit. 2016-03-09].

Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20543103/1600211512a.pdf/cf8868b6-9541-4501-be83-fabb129b78de?version=1.0>

Sebevraždy| ČSÚ [online] [cit. 2016-03-21].

Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/sebevrazdy_zaj

Věkové složení obyvatelstva| ČSÚ [online] [cit. 2016-02-28].

Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20554227/1300691501.pdf/5713f724-caf9-413d-8747-59b0d72d6c0b?version=1.0>

Vybrané demografické údaje v České republice| ČSÚ [online] [cit. 2016-03-10].

Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/10180/33786359/32018115_0101.pdf/22674bba-d272-43c3-b228-6f6af29550cb?version=1.1

Počet výplat důchodů se zařízenou exekuční srážkou| ČSSZ [online] [cit. 2016-03-06].

Dostupné z:

<http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/20160211-vzrostl-pocet-duchodu-s-exekucni-srazkou.-rostou-i-exekuce-z-nemocenskych-davek.htm>

Hypindex: Hypotéky v roce 2015 [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z:

<http://www.hypindex.cz/hypoteky-v-roce-2015-prumerna-urokova-sazba-2-14-a-objemy-pres-190-mld-kc/>

Hypindex: Na co všechno je možné použít hypotéku? [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z:

<http://www.hypindex.cz/na-co-vsechno-je-mozne-pouzit-hypoteku/>

Hypindex: Načeradský: „*Dlužníci musí přestat věřit na základy a začít splácet*“ [online] [cit. 2016-02-25].

Dostupné z:

<http://www.hypindex.cz/naceradsky-dluznici-musi-prestat-verit-na-zazraky-a-zacit-splacet/>

Česká leasingová a finanční asociace [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z:

<http://www.clfa.cz/index.php?textID=41>

Česká leasingová a finanční asociace [online] [cit. 2016-03-08].

Dostupné z:

<http://www.clfa.cz/index.php?textID=40>

dTest: Pouliční prodej [online] [cit. 2016-03-11].

Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-2809/poulicni-prodej>

Sdružení obrany spotřebitelů Moravy a Slezska, z.s.: ČOI: na předváděcí akce jsou senioři lákáni podvodem [online] [cit. 2016-03-13].

Dostupné z: <http://www.sos-msk.cz/coi-na-predvadeci-akce/>

HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice*, 2011 [online] [cit. 2016-03-10].

Dostupné z:

http://www.genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf

AK Schejbal: Změna právní úpravy a regulace nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů a půjček [online] [cit. 2016-03-20].

Dostupné z:

<http://akschejbal.cz/zmena-pravni-upravy-a-regulace-nebankovnich-poskytovatelu-spotrebitelskych-uveru-a-pujcek/>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČNB Česká národní banka.

ČOI Česká obchodní inspekce.

ČR Česká republika.

ČSSZ Česká správa sociálního zabezpečení.

ČSÚ Český statistický úřad.

RPSN Roční procentní sazba nákladů.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1- Celkové zadlužení domácností v ČR 2009–2015 (v mil. Kč).....	12
Tabulka 2 – Obecná míra nezaměstnanosti	39
Tabulka 3 – Rozvody a živě narozené děti mimo manželství	40
Tabulka 4 – Věkové složení obyvatelstva 2009–2014 (k 31.12.).....	41
Tabulka 5 – Počet výplat důchodů se zařízenou exekuční srážkou.....	42

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	46
Graf č. 2	47
Graf č. 3	48
Graf č. 4	49
Graf č. 5	50
Graf č. 6	51
Graf č. 7	52
Graf č. 8	53
Graf č. 9	54
Graf č. 10	55
Graf č. 11	56
Graf č. 12	57
Graf č. 13	58
Graf č. 14	59

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník

PŘÍLOHA Č. 1: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jsem studentka 3. ročníku bakalářského studia. Prosím o vyplnění krátkého dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro praktickou část bakalářské práce s názvem „*Dopady zadlužování na současnou populaci*“. Vybranou odpověď, prosím, zaklikněte, případně, kde je to možné, vepište odpověď vlastní. U některých otázek je možné zvolit odpovědi více. Dotazník je anonymní, děkuji Vám za Váš čas.

1. Splácíte nyní nebo splácel/a jste v minulosti hypotéku, leasing, spotřebitelský či nějaký jiný úvěr?

- a. ano, aktuálně splácím
- b. ano, v minulosti
- c. ne (pokud ne, není možné dále ve vyplňování pokračovat, děkuji Vám za Vaši ochotu)

2. Jaký druh úvěru splácíte (jste splácel/a)?

- a. Hypotéka
- b. Leasing
- c. Spotřebitelský či jiný úvěr
- d. Více druhů úvěrů dohromady

3. Jaký je (byl) celkový obnos Vámi půjčených peněz (v Kč)?

- a. méně než 10 000
- b. 10 000–99 999
- c. 100 000–999 999
- d. 1 000 000–4 999 999
- e. 5 000 000 a více

4. Jaké jsou (byly) Vaše celkové měsíční splátky (v Kč)?

- a. méně než 1 000
- b. 1 000–4 999
- c. 5 000–9 999
- d. 10 000–19 999
- e. 20 000–29 999
- f. 30 000 a více

5. Máte (měl/a jste) hypotéku, leasing či jiný úvěr pojištěný?

- a. ano, všechny smlouvy
- b. jen některé smlouvy
- c. ne, žádnou ze smluv

6. Z jakého důvodu jste smlouvu uzavřel/a?

- a. nedostatek peněz
- b. lákavá reklama
- c. uzavření smlouvy pod nátlakem prodejce
- d. nevěděl/a jsem, že se jedná o úvěrovou smlouvu / klamavé informace
- e. jiné- uveďte

7. Máte nyní nebo měl/a jste v průběhu splácení smlouvy splátku v prodlení?

- a. ne
- b. ano, opozdil/a jsem se s 1 splátkou
- c. ano, opozdil/a jsem se s více než 1 splátkou, ale nemám žádné závažnější problémy se splácením
- d. úvěr nezvládám splácet, jsem v exekuci nebo insolventi

e. jiná možnost- uveďte

8. Z jakého důvodu jste splátku (splátky) uhradil/a nebo hradíte v prodlení?

(možno zvolit více odpovědí)

- a. žádný, splátky hradím vždy včas
- b. zapomnětlivost
- c. nevyhovující datum splátek
- d. nedostatek finančních prostředků
- e. ztráta zaměstnání
- f. dlouhodobá pracovní neschopnost
- g. jiný důvod- uveďte

9. Jaký je (byl) dopad Vašeho nesplácení?

(možno zvolit více možností)

- a. žádný, splátky hradím vždy včas
- b. pouze zasílání upomínek od věřitelů
- c. exekuce
- d. insolvence
- e. rozvod (rozpad vztahu)
- f. patologické jevy (gamblerství, alkoholismus, drogy)
- g. chudoba
- h. jiná možnost- uveďte

10. Uzavřel/a byste v budoucnu další úvěr?

- a. ano
- b. ne
- c. možná, člověk nikdy neví, co se může přihodit

11. Pohlaví?

- a. žena
- b. muž

12. Kolik je Vám let?

- a. méně než 20
- b. 20–29
- c. 30–39
- d. 40–49
- e. 50–59
- f. 60 a více

13. Druh bydlení?

- a. vlastní dům nebo byt
- b. podnájem
- c. u rodičů (prarodičů)
- d. jiná možnost- uveďte

14. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a. základní
- b. vyučen/a bez maturity
- c. vyučen/a s maturitou
- d. středoškolské s maturitou
- e. vysokoškolské